

ТОРА

8/2018

STIHL®

www.stihl.bg

9 770861 757009

www.gorabg-magazine.info

STIHL®

СПРАВЯ СЕ ВЪВ ВСЯКА ГОРА

Моторният трион STIHL MS 462 C-M

С многобройните си предимства STIHL MS 462 C-M е идеалният работен уред за всички задачи в гората. Серийно оборудван с напълно електронно управление на двигателя M-Tronic, той се отличава с високо ускорение, висока мощност и на много голяма надморска височина, както и надеждност и лесна поддръжка. Убедете се сами при най-близкия дилър на STIHL!

Само при дилърите на STIHL

www.stihl.bg

Издание на Изпълнителната агенция по горите

Алманахът както памети

През последните 15 години бяха издадени две изключителни за лесовъдската гилдия книги със заглавие „Дейци и учени от горското стопанство“. Първата съдържа очерци за лесовъди, родени до 1940 г., а втората - за родените между 1941-1950 година.

В ход е подготовянето на трета книга за лесовъдите, родени между 1951-1960 година. Въпреки че събирането на материали започна през пролетта, единствено колегията на РДГ - Бургас, и на „Агролеспроект“ ЕООД представиха в Редакцията на сп. „Гора“ добре подготвени материали и снимки.

Делниците и годините отминават. Само написаното остава да напомня за това кой какво е постигнал през своя житейски и професионален път.

На уеб страницата на сп. „Гора“ могат да се видят двете книги с онези над 800 дейци и учени. За мнозина от тях паметна е останала само страничката и снимката.

Апостолският труд на съставителите на тези алманаси цели именно това - да остави за историята делото на поколенията лесовъди, които със своя национален или регионален принос преобразяват България и стопанисват най-голямото нейно богатство - гората и природата.

Но това няма как да се осъществи без съдействието на колегите от съответните региони. А ще бъде жалко, ако не се осъществи!

Редакционен съвет:

Председател:

д-р инж. ЦЕНКО ЦЕНОВ

Членове:

инж. ДИМИТЪР БЪРДАРОВ

инж. ВАЛЕНТИН ЧАМБОВ

проф. д-р ИВАН ПАЛИГОРОВ

д-р инж. ГЕОРГИ ГОГУШЕВ

доц. д-р ГЕОРГИ КОСТОВ

доц. д-р ЗДРАВКО СТАЛЕВ

Главен редактор:

инж. БОРИС ГОСПОДИНОВ

boris@iag.bg

bbgospod@yahoo.com

Редактори:

СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА

banzarova@abv.bg

(водец на броя)

ЖЕНЯ СТОИЛОВА

zhenia.stoilova@gmail.com

Технически редактор:

инж. ВАНЯ КИСЬОВА-ИЛИЕВА

vaniakisiowa@abv.bg

Дизайн и предпечат:

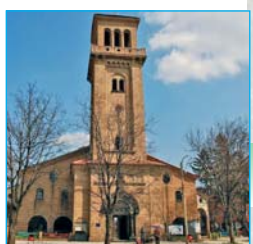
ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА

nushkamarkova@abv.bg

Фоторепортер:

ИОРДАН ДАМИАНОВ

jordan.damianov@abv.bg

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,

тел.: 02 988 86 42;

тел./факс: 02 988 04 15.

<http://www.gorabg-magazine.info>

E-mail: gora@iag.bg

BIC TTBBBG22

IBAN BG39 TTBB 9400 3121 0404 50

СЖ „Експресбанк“ АД, клон София.

Печатни коли 4. Формат 1/8 от 60/90.

Броят е погнуса за печат на

10.09.2018 г. Индекс 20346.

Годишен абонамент - 30.00 лева.

Отделен брой - 3.00 лева.

Отпечатано - „Фатум“ ООД

Подробна информация за дейността
на Изпълнителната агенция
по горите може да намерите
на Интернет адрес www.iag.bg

В броя

2 Представяме Държавно ловно стопанство „Шерба“ - с. Старо Оряхово: Успехът и авторитетът се градят

7 Информация: Засегнатите от корояд горски територии намаляват

8 Тема на броя: Африканската чума по дивите свине

16 Акценти: Обединени в усилията за противодействие на незаконния дърводобив

17 Гори и туризъм: Хиляди изкачиха Черни връх по стъпките на Алеко

18 Гори и екология: Насоки на стационарни изследвания на Института за гората в Рила

19 Новини от държавните предприятия

20 Среци: Успехът е немислим, ако не е подкрепен с безкористно приятелство

24 Гост на редакцията: Арх. Андрея Момерин: С нарастване на надморската височина се увеличава и моралът на хората

III Обичам България: Тук винаги ще има църква

CONTENTS

- 2 „Gora“ presents: State hunting reserve „Sherba“ - Staro Oryahovo village: The success and authority are being built
- 7 Information: The affected forest areas by woodworms are decreasing
- 8 A theme of issue: African swine fever in wild boar
- 16 Accent: Joined in efforts to counteract against illegal logging
- 17 Forests and tourism: Thousands climbed Black Peak in Aleko's footsteps
- 18 Forests and Ecology: Guidelines for stationary studies of the Forestry Institute in Rila
- 19 News from state enterprises
- 20 Meetings: Assoc. Prof. Dr. Velichko Gagov: Success is unthinkable if it is not supported by unselfish friendship
- 24 Editorial's office guest: Architect Andrey Momerin: With the increasing altitude the morale of people also increases
- III I love Bulgaria: There will always be a church here

Представяме Държавно ловно стопанство „Шерба“ - с. Старо Оряхово

Успехът и авторитетът се градят

„Хубавата гора“ е в превод името на м. Шерба, приютила и наименовала първата в България Централна развъдна станция, създадена през 1930 г. с цел опазване и развъждане на благородния елен. От тук тръгва реаклиматизацията на този царствен вид дивеч за редица райони на страната. През 1938 г. е завършена 16-километрова ограда около 800 хектара. За десетина години са разселени над 100 благородни елена.

През годините мащабите на дивечоразвъдната дейност в тази хубава гора се увеличават многократно. Станцията прераства в Държавно ловно стопанство „Шерба“, което става водещо не само в България, но и в Европа. Да си ръководител или служител на „Шерба“ винаги е било, а и сега е от най-авторитетните позиции.

През 1973 г. към ловното стопанство преминава ГС - Горен Чифлик, а през 2012 г. - ДГС - Старо Оряхово. Целта е да се осигуряват възможно най-добрите условия за развитието на дивеч. Природните дадености, спокойствието, хранителната база са благоприятни не само за увеличаване на числеността на животните, а и за формиране на трофеи със завидни екстериорни и трофейни качества. Много ловци от Европа и от света познават България чрез „Шерба“.

След преминаването на ДГС - Старо Оряхово, към ДЛС „Шерба“ започва нов етап, който историята на Ловното стопанство отбелязва като четвърти. Въпросът бе дали това обединяване ще бъде успешно, или не - както се получи при някои други обединени горски структури. Това бе и поводът редакцията на сп. „Гора“ да надникне в делника на ДЛС „Шерба“ шест години след новото начало.

Администрацията на ДЛС „Шерба“ - с. Старо Оряхово, с директор инж. Йордан Радославов (в средата). Вляво от него са инж. Слави Златинов - зам.-директор, Валя Стойчева - гл. счетоводител, инж. Радослав Радев и инж. Атанас Атанасов - зам.-директори на стопанството

„Шерба“ е пример за правилно обединяване

ДЛС „Шерба“ - с. Старо Оряхово, е едно от най-големите стопанства в страната. Реалната реализация на дървесина надхвърля 70 000 м³ годишно. Финансовият резултат на стопанството е най-висок и ни нарежда на първо място в системата на СИДП - Шумен. Това се дължи не толкова на количеството добита дървесина, колкото на правилното менажиране и управ-

ление на разходите. Когато постъпих преди четири години тук, за мен бе предизвикателство създаването на добре работещо стопанство при тези значителни обеми и в същото време постигането на целта на обединението - осигуряване на оптимални условия за развитието на дивеча. Ловностопанската наука и практика е доказала, че стопанисването на дивечовите популации е ефективно, ако се осъществява на по-голяма площ. До много по-добър резултат водят дейностите по запазване и обогатяване на видовото разнообразие, изграждането на ловностопанските съоръжения, провеждането на биотехнически-

те мероприятия, опазването и охраната и в крайна сметка подобряване на екстериорните и трофейните качества на дивеча. Всичко това е гаранция за провеждането на успешен ловен туризъм. Отчетоха вече двукратно увеличение на приходите. Но по-важното е, че ДЛС „Шерба“ поддържа позициите си на предпочитана ловна дестинация както от чуждестранни, така и от български любители на ловния спорт. Привличаме ловци, като се съобразяваме с динамиката в търсенето на продукта лов. Докато преди години се разчиташе на трофейния лов, сега по-новото поколение ловци търси ловуване на гонки и то извън ограда, както и селекционен отстрел. Посещават ни групи, на които осигуряваме желаните ловни емоции. Разполагаме с достатъчно голяма леглова база в двата ни ловни дома и условия ловците да се докоснат до тукашната природа, която е уникална, защото съчетава планина, гора и море.

Неповторими са дъбовите и ясените гори в Лонгоза, които са поддържани и стопанисвани отлично от поколения лесовъди. В историята на „Шерба“ като ловно стопанство има две сливания с горски стопанства. Благодарен съм на колективите на двете стопанства - ДЛС „Шерба“ и ДГС - с. Старо Оряхово, които бързо тушираха неминуемите различия и заработихме като едно наистина голямо, но сплотено семейство.

Положителните резултати не закъсняха. Очакваме скоро да обновим чрез СИДП - Шумен, автомобилния парк. Предизвикателството пред нас е осъвременяването на материално-техническата база, която е значителна след обединението, но остаряла и амортизирана. Най-важното за мен е да се запази колегиалният дух и амбицията да вършим добре работата си, което, от своя страна, ще допринесе и за издигане на авторитета на горската служба и администрация.

Инж. Радослав РАДЕВ - зам.-директор:

Към гърводобива и продажбата на дървесина има засилен интерес

Комплектованият лесосечен фонд на ДЛС „Шерба“ - с. Старо Оряхово, за 2018 г. е 75 802 м³ лежаща дървесина. След окомплектоване на лесосечния фонд и преди започване на теренната работа стопанството представя информация за землищата, отделите и подотделите, в които е планирано ползване през годината. Изготвят се писма до кметовете на общините за определяне на необходимите количества дърва за огрев. Представя се информация за възможностите за ползване на дърва за огрев от местното население по населени места, разясняване на правилата за ползване, количествата и продажните цени.

Годишно от стопанството се добиват по 15 000 пл. м³ дърва за огрев за физически лица от двете общини Долни чифлик и Бяла. В това число са предвидени и количествата дървесина по реда на чл. 193 от Закона за горите.

ДЛС „Шерба“ предоставя до 1/3 от годишното си ползване на дървесина за преработване от местни търговци.

Обектите, предлагани на процедури, са обособени като летни и зимни. Приоритетно се добива дървесината от възобновителни сечи с преобладаващ дървесен вид полски ясен, тъй като трябва да бъде добита през зимните месеци, преди започване на вегетацията, за да не се похабява ценната ясенова едра дървесина.

На територията на стопанството работят 11 сертифицирани по FSC фирми, които са сключили договори за работа в дърводобива.

Към 30.06.2018 г. са сключени договори за следните количества дървесина по процедури: продажба на стояща дървесина „на корен“ - 13 954 м³, продажба на прогнозни количества дървесина - 26 018 м³, възлагане на дейността „сеч и извоз“ - 44 736 куб. метра.

Реализираното количество дървесина до 30.06.2018 г. е 30 982 м³, разпределена по вид на процедурите: продажба на стояща дървесина „на корен“ - 10 227 м³, със средна цена 88.93 лв./м³, продажба на прогнозни количества дървесина - 15 736 м³, със средна цена 99.66 лв./м³, продажба чрез пряко договаряне (по ценоразпис) - 5020 м³, със средна цена 61.62 лв. на куб. метър.

През отчетния период на територията на ДЛС „Шерба“ е извършена сеч и извоз до временен склад на 22 960 м³ дървесина при средна себестойност на услугата в размер на 20.70 лв. на куб. метър. Изпълнението на разчета към 30.06.2018 г. спрямо заложения финансов план възлиза на 46 % по натурални показатели и

55 % по стойностен показател.

Направеният анализ през последните 2 години показва постоянен интерес към добива и продажбата на дървесина от стопанството, като при проведените процедури ежегодно се покачва продажната цена спрямо началната.

Естествено възобновяване на дъбови гори в района на ДЛС „Шерба“

Инж. Атанас АТАНАСОВ - зам.-директор:

Охраната и защитата на горите се подобрява с всяка година

За по-ефикасни мерки за превенция и борба с горските пожари в горските територии има одобрени противопожарни планове за дейностите по опазване на горските територии. Контролът по изготвянето и изпълнението им се извършва от ДЛС „Шерба“ - с. Старо Оряхово, след внимателно планиране на противопожарните дейности. Провеждат се редица превантивни

мероприятия и срещи с местното население и рисковите групи хора, чиито действия или бездействия биха довели до възникване на горски пожари. Извършени са 68 инструктажа за спазване на противопожарните изисквания на пчелари, пастири на селскостопански животни и земеделски стопани, ползващи земи в близост до горски територии. Създадени са 2 доброволни формирования по общини. Със заповед на директора на ДЛС „Шерба“ са сформирани 8 специализирани групи за гасене на пожари и за действия при бедствия, аварии и катастрофи в горите. Изпратени са писма със задължения за спазване на противопожарни мероприятия до фирми, извършващи дейности в горските територии, до Ловните сдружения „Балкан“ - Долни чифлик, „Варна 2012“ - Варна, и „Балкан 2012“ - Несебър, „Енерго-про - Варна“ ЕАД и Специализираното звено „Областно пътно управление“ - Варна. Назначени са шестима пожаронаблюдатели за пожароопасния сезон, изготвят се и графици за дежурства на служителите. Поддържат се 45 км минерализовани ивици край насажденията с висока степен на пожарен риск. Осигурени са защитни облекла на специализираната група, обслу-

жваща специализирания автомобил. Оборудвани и поддържани с необходимия инвентар са 4 противопожарни депа. Всички специализирани групи от горски и ловни стражари са оборудвани с мобилни телефони и разполагат с автомобили с висока проходимост. Основни и вероятни причини за възникването на горски пожари на територията на ловното стопанство са паленото на стърнища от страна на земеделските стопани, нерегламентираното палене на огън от пастири и недобросъвестни граждани.

Подновени и поставени на видни места са 42 противопожарни табла. На територията на стопанството има изградени, оборудвани и поддържани в добро състояние 4 противопожарни депа.

От предвидените разходи за превенция и гасене на пожари през 2018 г. на стойност 24 160 лв. до края на юли са изразходвани 9109 лв. - основно за направата на минерализовани ивици и възнаграждения на пожарнаблюдателите.

По отношение на опазването на горските територии от нарушения до края на юли 2018 г. има съставени 142 АУАН по Закона за горите, от които за незаконен добив - 48, за транспортиране - 30, за съхранение - 48, за нерегламентирано добити странични ползвания - 2, и за неизпълнение на разпореждания на служители по горите - 14. По Закона за лова и опазване на дивеча не са констатирани нарушения. Проверени са 1474 ловци, 879 са извършените проверки в обекти за добив на дървесина и на местата с концентрация на нарушения, проверени са 75 физически лица за съхранение на дървесина и 21 превозни средства. Конфискувани са 123 пр. м³ дърва за огрев, 2 моторни превозни средства, 4 каруци, 2 моторни триони. През последните 4 години нарушенията в региона определено намаляха. Общо досега са задържани над 600 м³ дърва за

Задържаните превозни средства и дървесина вече едва се побират в базата за съхранение в с. Горен чифлик

огрев, 53 моторни превозни средства, 42 каруци, 13 моторни триона. Разполагаме с три бази за съхранение на конфискуваните средства и вещи - в с. Горни чифлик, в с. Старо Оряхово и в ГСУ „Горска барака“. Имаме вече случаи с нарушители, които са предадени на прокуратурата и са с влезли осъдителни присъди. Много добро е взаимодействието ни с полицейските управления, които допринасят за предотвратяване на провокации и инциденти от страна на нарушителите.

Ежемесечно се изготвят графици от централното управление на СИДП - Шумен, за проверки на територията на стопанството, като се включват и служители на съседни стопанства.

ДЛС „Шерба“ - с. Старо Оряхово, в цифри

Общата площ е 38 894 ха, от която държавният горски фонд е 35 947 хектара. Обхваща територията на общините Долни чифлик и Бяла.

Залесената площ е 37 746 ха, от която 34 890 ха е в държавните горски територии (ДГТ).

Иглолистните дървесни видове заемат 1294 ха, от които - 1122 ха са ДГТ, широколистните високоствъблени - 23 012 ха, от които - 21 719 ха са ДГТ, издънковите насаждения за превръщане са 12 063 ха и съответно ДГТ - 10 928 ха, нискоствъблените гори заемат 1377 ха, като ДГТ са 1121 хектара.

От средногодишното ползване едрата дървесина е 14 492 м³, средната - 12 103 м³, дребната - 4425 м³, дървата за огрев - 41 475 м³, като добивът на едра широколистна възлиза на 14 320 куб. метра.

Основно се залесява след окончателна сеч на топола. Създават се и ясенови култури с фиданки, произведени в горския разсадник „Чаргана“. Залесяванията от 110 дка се извършват предимно през есента.

Щатът на стопанството е 111 човека, като за сезонните дейности се наемат още до 40.

Стопанството е разделено на 6 горскостопански участъка.

Основните видове дивеч са благороден елен, елен лопатар, дива свиня, сърна, муфлон. Успешен е ловът на яребици, пъдпъдци, зайци, фазани и водоплаващ дивеч. Предмет на отстрел са чакалът и лисицата.

Трофейният лов е с утвърдено признание и се отличава с високи достижения като трофей от благороден елен с 239.77 т. по СИС, от муфлон - 217 т., от дива свиня - 141.15 точки. Най-тежкия трофей от благороден елен е 13.670 килограма.

Пролетната таксация през 2018 г. преброява 888 благородни елена, 117 елени лопатари, 127 сърни, 1022 диви свине.

Инж. Слави ЗЛАТИНОВ - зам.-директор:

Инвестиционната политика гарантира стопанисването на горите и дивеча

Акцентът в инвестиционната политика на ДЛС „Шерба“ - с. Старо Оряхово, е поставен върху инженеринга и строителството на нови горски автомобилни пътища и поддържането на съществуващите. Това е продиктувано от необходимостта от добра пътна инфраструктура в горските територии под управлението на териториалното поделение. Ясно е, че без наличието на добре развита и поддържана мрежа от ГАП (горски автомобилни пътища) е немислимо осъществяването на мероприятията както по стопанисване на горския фонд, така и при провеждането на лесокултурните и ловностопанските мероприятия.

На територията на ДЛС „Шерба“ има изградени 184 км ГАП с трошенокаменна настилка, като през последните 4 години са изградени пет нови отсечки с обща дължина над 8 километра. Предвижда се и строителството на път с дължина 4.2 километра.

За дълъг период експлоатацията на пътищата с трошенокаменна настилка не се съобразяваше достатъчно с моментните метеорологични условия (дъжд, сняг) и се допусна ползване на пътната мрежа, което доведе до нанасянето на щети по пътното платно,

чието отстраняване бе невъзможно в кратки срокове. Отсечки от горски пътища бяха компрометирани и по този начин се затрудни изпълнението на горските мероприятия в засегнатите райони. За решаването на този проблем бяха взети строги мерки за спазване на забраната за движение при неблагоприятни външни условия, които залегнаха и като клаузи по договорите с ползвателите на дървесина.

Друг немаловажен проблем е възстановяването на повредените

участъци от горските пътища, както и на съоръженията по пътното платно (водостоци, канавки, мостове, подпорни стени). Към момента се справяме със ситуацията с наличната техника, собственост на стопанството (багер, верижен трактор, пътнотранспортни средства).

Необходимо е да се отбележи, че с техника на възраст над 30 г. е много трудно да отговорим на съвременните изисквания за изпълнение на строително-монтажни работи от този род. В тази връзка би било добре да се създаде звено в структурата на стопанството, което, обезпечено с подходяща пътнотранспортна техника, своевременно да отстранява възникнали проблеми по пътната инфраструктура и по този начин да се създадат благоприятни условия за изпълнение на мероприятията, предвидени в горскостопанския план. Другият използван начин за справяне с проблема е възлагане на дейности по реда на ЗОП в случаите, в които обемите на строително-монтажните дейности са големи и не бихме могли да се справим със собствени сили.

Като цяло стопанството разполага с добре развита пътна мрежа в добро състояние, което предполага успешно решение на поставените задачи в хода на правилното стопанисване на горите и дивеча на територията на ДЛС „Шерба“.

Ловна база и кът за отдих, предлагащи всички условия за пълноценно пребиваване

◀ „Дарят“ на стопанството - благородният елен

Борис ГОСПОДИНОВ
Снимки автора и архив
на ДЛС „Шерба“

Засегнатите от корояд горски територии намаляват

На 26 юни се проведе поредното заседание на Кризисния щаб за съхнещите гори. Инж. Григор Гогов, изпълнителен директор на Изпълнителната агенция по горите, посочи, че от началото на 2018 г. се наблюдава понижаване на размера на засегнатите от корояд горски територии. Заседанието бе ръководено от заместник-министъра на земеделието, храните и горите Атанас Добрев, който подчерта, че положителната тенденция се дължи на добрата едногодишна работа на щаба. Засегнатите площи в района на РДГ - Кърджали, са намалели от 3798 ха през първото полугодие на 2017 г. на 392 ха през първото полугодие на 2018 година. Значителен спад се наблюдава в РДГ - Смолян, съответно 1788 ха и 553 ха, и в РДГ - Пазарджик - 1543 ха и 35 хектара. Заместник-министърът отбеляза, че шестте държавни горски предприятия продължа-

ват усвояването на увредената дървесина по вече изготвения и действащ краткосрочен план за действие. Като основна задача пред Кризисния щаб Атанас Добрев посочи възстановяването на засегнатите от болести и вредители площи. За втората половина на 2018 г. по одобре-

ни финансови планове на държавните предприятия на залесяване подлежат 15 061 дка, от които 5296 дка, или 35 %, в увредените горски територии. Към 31.05.2018 г. в държавните гори са залесени 6660 дка (44 %), останалите 8401 дка са оставени за залесяване през есента. **Т**

Работни съвещания по стопанисване на издънковите дъбови гори

На проведените на 29 юни и 3 юли работни съвещания на територията на Регионалните дирекции по горите в Берковица и Благоевград бяха обсъдени резултатите от заложи опити в демонстрационни участъци за изготвяне на регионални указания за стопанисване на горите, възложени в изпълнение на решенията на националното съвещание по стопанисване на издънковите дъбови гори, проведено в Генерал Тошево през 2016 година.

В съвещанията взеха участие представители на Изпълнителната агенция по горите, Северозападното и Югозападното държавно предприятие, Регионалните дирекции по горите в Берковица, Благоевград, Кюстендил, Ловеч и София, Лесотехническият университет, Учебно-опитните горски стопанства в Юндола и Бързия, Българското дружество за защита на птиците, лесоустроители и докторанти. Теоретичните постановки и възприетите методи на работа бяха представени в зала и на

Участниците в работното съвещание на територията на РДГ - Берковица

терен от научен екип от Лесотехническият университет. В заложените представителни пробни площи участниците в съвещанията се запознаха с предварителните резултати от изследванията и очертаващите се насоки на стопанисване на издънковите дъбови гори. Бяха обсъдени регионалните особености в екологичните условия, както и местният опит. Специалистите представиха критериите за обособяване на площите в групи за възстановяване, за трансформиране в семенни и за смесено издънково-семенно стопанисване. Голям интерес предизвикаха дискусиите около вариантите за прилагане на различните лесо-

въдски системи, за което спомогна и добрата подготовка на обектите и изчерпателните презентации по темата.

Проведените съвещания бяха част от програмата за обучение на експертите от дирекция „Гори и лесовъдски дейности“ в ИАГ и от регионалните дирекции по горите, както и в изпълнение на дейността „Обмяна на опит и разпространяване на резултатите и постиженията от проекта за малкия креслив орел“ от проекта на LIFE+ „Горите на орела“ за опазване на ключови горски местообитания на малкия креслив орел, финансиран от Европейския съюз. **Т**

Тема на броя: Африканската чума по дивите свине

Хронология на превантивните действия

Епизоотичната обстановка в редица страни на Европа и извън нея, предизвикана от заболяването африканска чума по свинете (АЧС), продължава да е тревожна. Африканската чума по свинете е силно заразно вирусно заболяване и при домашните, и при дивите прасета. Проявява се с висока смъртност, не подлежи на лечение и няма ваксина. От друга страна, проникнала в определена държава, АЧС влияе изключително негативно както на поминъка на свиневъдците, отглеждащи питомни прасета, така и върху ловното стопанство. Борбата със заболяването е трудна и продължителна, като при дивите прасета може да продължи с години.

Още през януари Българската агенция за безопасност на храните, Изпълнителната агенция по горите и Съюзът на ловците и риболовците в България на заседание на Оперативния щаб за превенция на АЧС към Министерството на земеделието, храните и горите се обединяват около идеята, че основна мярка за предотвратяване проникването на болестта е намаляването на популацията на вида, чиято плътност у нас е твърде висока. По данни на пролетната таксация на дивеча дивата свиня у нас наброява 99 720 екземпляра и бележи ръст на запаса спрямо миналата година с 4861, или с 4.9 %, което значи, че запасът е значително над допустимия. В обзора за състоянието на дивечовите запаси в България (виж бр. 6-7, 2018 г., на сп. „Гора“) изрично е посочено, че предвид високия запас на вида разпространението на АЧС, което е констатирано в съседна на нас балканска държава, е още по-рисково и изисква незабавни превантивни мерки.

Министерството на земеделието, храните и горите е изготвило стратегически план за предотвратяване на появата на АЧС и план с мерки, които да се изпълняват при евентуалното ѝ проникване на територията на България. Като най-спешна мярка е посочено редуциране на плътността на популацията на дива свиня на територията на страната.

На **4 юли**, придружен с мотиви и попълнен формуляр за частична предварителна оценка на въздействието, в Народното събрание е внесен законопроект за изменение и допълнение на Закона за лова и опазването на дивеча, с който се предвижда удължаване на сроковете за групов лов на дива свиня до края на 2018 г. извън срока, посочен в т. 3.2 от Приложение № 4 към чл. 54, ал. 1 от ЗЛОД, като се разреши ловуване всяка сряда, събота, неделя и официалните празници. Проектът на закона за изменение е разгледан и одобрен от Парламента в най-кратък срок (11 юли), даден е за публикуване в „Държавен вестник“ и излиза на 24 юли (бр. 61), но така и не влиза в сила.

На **12 юли** на работна среща на зам.-министъра на земеделието, храните и горите Атанас Добрев с изпълнителните директори на ИАГ и БАБХ, директорите на държавните горски предприятия и регионалните дирекции на горите е потвърдено, че сред спешните мерки за превенция на АЧС са редуциране на популацията на дива свиня, изграждане на преградна сухопътна граница с Румъния и бързо оповестяване при установяване на труповете на този вид дивеч. Лабораториите на БАБХ са разположени в цялата страна и имат готовност за вземане на проби за установяване на зараза. По време на срещата бе подчертана важността на ежедневната връзка и комуникация между директорите на РДГ и ДП и техните поделения с представители на ловните сдружения и ветеринарните специалисти. В най-застрашените от евентуалното проникване на АЧС региони се провеждат заседания на постоянно действащи междудомствени областни эпизоотични комисии (след 25 юли на някои места са създадени и общински эпизоотични комисии).

Междувременно се задействат мероприятията за превенцията на болестта и на 18 юли първите пратки от 40 000 комплекта за взе-

мане на проби за изследване на наличието на трихинелоза и АЧС са изпратени до регионалните дирекции по горите. Комплексът съдържа вакутейнери за кръв, контейнери за органични проби, пликоси, уведомителен лист. В листа трябва да се посочват датата и

Министър Порожанов и инж. Гогов инспектират изграждането на оградата в Шабла

мястото на отстрела, възрастта, полът и теглото на животното. С писмо от 6 юли на изпълнителния директор на ИАГ инж. Григор Гогов са изпратени указания за мерките, които трябва да се вземат от ловците при отстрел на дива свиня.

След **20 юли** в цялата страна започва разяснителна кампания. При установяване на мъртва дива, полудива или питомна свиня ИАГ призова гражданите да сигнализират на тел. 112 или в съответната специализирана ветеринарна служба. Обособяват се места за първична обработка на отстреляните диви свине и за изграждане на ями за отпадъчни животински продукти. Разпределени са комплекти за вземане на проби за изследване на наличието на АЧС и трихинелоза по дивата свиня. Комплектите са предоставени на всички стопанисващи дивеча в страната. Обучени са лицата, които да вземат проби. Извършва се дезинфекция на превозните средства на границата с Румъния и се изземват хранителни продукти от свинско месо от личния багаж на преминаващите.

На гранично-пропускателните пунктове ИАГ и държавните предприятия организират поставянето на специално изработени от ЮЗДП - Благоевград, информационни табла с текст на осем езика, предупреждаващи за опасността от заболяването. Югозападното държавно предприятие издава и дигитална „Африканска чума по свинете - участниците в ловни излети носят отговорност“ в тираж 60 000, която съдържа съвети и препоръки към ловците, и я разпространява с помощта на останалите държавни предприятия.

На **24 юли** в Изпълнителната агенция по горите е свикан Ловен съвет, който да обсъди ситуацията, възникнала след публикуването на Закона за допълнение на ЗЛОД в „Държавен вестник“: „§ 13. До 31 декември 2018 г. се разрешава групов лов на дива свиня и извън срока, посочен в т. 3.2 от Приложение №4 към чл. 54, ал. 1 от ЗЛОД, включително и в ден сряда“.

На същата дата обаче е издадена заповед на министъра на земеделието, храните и горите за забрана на груповия лов на дива свиня с мотива, че приетите изменения и допълнения в ЗЛОД, които го регламентират в извън досега определения срок, са недостатъчно съобразени с безопасността при провеждането на ловните излети, присъствието на пребиващите в гората работници, туристи и берачи на билки и гъби, както и с хуманното отношение към видовете дивеч, обитаващи горите. Като мярка за редуциране на популацията на дива свиня заради опасността от възникване и разпространение на АЧС се препоръчва засилване на подборния лов на място.

На **25 юли** на заседание на създадения Областен координацио-

Зам.-министър Атанас Добрев по време на контролни проверки в района на ГКПП - Дуранкулак и Кардам

нен щаб в Силистра министър Порожанов обяви, че започва строежът на ограда по границата с Румъния с дължина 133 000 метра. На терен в шест участъка - 2 в Силистренска и 4 в Добричка област, са съсредоточени близо 500 служители от шестте държавни предприятия и Регионалните дирекции по горите -

Русе, Варна и Шумен. Оградата е с височина 1.30 м, стандартна - четириредова, с бодлива тел, опъната на дървени колове и постепенно се подсилва с режеща тел тип „Бруно“. В допълнение към оградата са поставени специални флакони с репелент с мизирма на вълча урина, която действа от 3 до 5 месеца и прогонва дивите свине в зона с диаметър до 50 метра.

На 25 юли министърът на земеделието, храните и горите Румен Порожанов проведе среща с председателя на НЛРС-СЛРБ инж. Васил Василев, в която взе участие и омбудсманът Мая Манолова. Министър Порожанов представи мерките, които се вземат за предотвратяване и ограничаване на заболяването.

Обявена е заповед на министъра на земеделието, храните и горите за забрана на груповия лов на дива свиня и отмяната на заповедите за забрана за бране на билки, плодове и трюфели в горските територии, които бяха въведени от някои регионални дирекции по горите. С членовете на СЛРБ е обсъдено облекчаване на изискванията за подборен отстрел на диви свине на място за намаляване на популацията.

На **28 юли** в Шабла е проведено оперативно заседание с участие на министър Порожанов, изпълнителния директор на ИАГ инж. Григор Гогов, директорите на Областните дирекции по безопасност на храните в Русе, Силистра, Добрич и Варна, директорите на СИДП - Шумен, инж. Веселин Нинов и на СЦДП - Габрово, инж. Цветелин Миланов.

Към **8 август** са изградени 81 км от дългата общо 133 км телена ограда по сухоземната граница с Румъния.

Към **16 август**, когато зам.-министърът на земеделието, храните и горите Атанас Добрев, направи контролни проверки на цялото съоръжение, започвайки от районите на ГКПП - Дуранкулак, и ГКПП - Кардам, са изградени 110 км от оградата. Зам.-министър Добрев подчерта, че България е първата страна, която прави превенция преди заболяването АЧС да е установено на нейната територия. Той изказа благодарност на служителите от териториалните поделения на държавните предприятия и структурите на Изпълнителната агенция по горите за добрата работа по изграждане на съоръжението, охрана, наблюдение и анализ на поведението на животните около него.

Превенция на АЧС бе основната тема на състоялия се на 17 август в ИАГ Ловен съвет, в който участваха зам.-министърът на земеделието, храните и горите доц. д-р Янко Иванов, изпълнителният директор на БАБХ д-р Дамян Илиев и проф. Нино Нинов от Лесотехническия университет. Присъстващите бяха запознати с изпълнението на дейностите по плана за превенция на АЧС от МЗХГ и предприятиите от ИАГ и БАБХ мерки. Членовете на Съвета бяха категорични, че редуцирането на популацията на дивата свиня е една от най-важните мерки срещу болестта.

Изпълнителният директор на ИАГ и председател на Ловния съвет инж. Григор Гогов съобщи, че вече има и план с дейности, които ще се предприемат при констатиране на огнища на заразата.

На **28 август**, по време на инспекция на ГКПП - Кардам, заместник-министърът на земеделието, храните и горите доц. Янко Иванов обяви, че телената ограда е завършена по цялото 133-километрово протежение на границата. Продължава доокомплектоването ѝ с режеща тел тип „Бруно“ и с репеленти, за подсилване на възпирания ефект върху мигриращите животни.

Заместник-министърът припомни, че се очаква засилване на миграционната активност на дивите прасета, след като бъде прибрана реколтата от полските площи от двете страни на границата.

Доц. Иванов заяви, че най-голям риск от разпространение на заразата се крие в нерегламентирания пренос на храни у нас, затова българските гранични власти и Агенцията по безопасност на храните са наложили засилен контрол по граничните пунктове на страната.

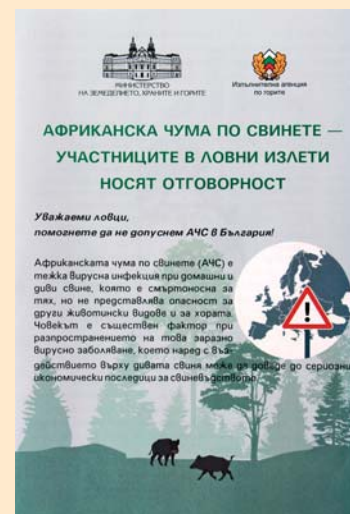
На **1 септември** на Областен координационен щаб във Варна, свикан по повод потвърдената от Националната референтна лаборатория инфекция с вируса на АЧС в с. Тутраканци, община Провадия, област Варна, министърът на земеделието, храните и горите Румен Порожанов заяви: „Предприети са всички мерки за ликвидиране на огнището и ограничаване на разпространението на заболяването в България. Правим всичко възможно да се установи от къде е влязла заразата, имаме обосновано съмнение, че заразяването в конкретната ферма в с. Тутраканци може да е станало с фураж, който се закупува през Констанца и се разпространява в България“.

Обявена е 3-километрова предпазна зона и 10-километрова наблюдавана зона около огнището. Извършено е преброяване и актуализиране на данните за домашните свине и животновъдните обекти в информационната система ВетИС и клинични прегледи за чума по домашните свине и други заразни болести във всички обекти с домашни свине. Прегледите ще бъдат извършвани ежеседмично.

В област Варна е забранена търговията, придвижването и транспортът на домашни свине с изключение на тези, предназначени за незабавно клане и след разрешение от официален ветеринарен лекар или на такива преминаващи транзит. Забранено е организиране на пазари и изложби на свине и свободно пасищно отглеждане на Източнобалкански свине и кръстоски на Източнобалканската свиня.

На **3 септември** Изпълнителна агенция по горите изпрати до регионалните дирекции по горите указанията на Българската агенция по безопасност на храните за изграждането на ямите за съхранение на странични животински продукти в ловностопанските райони на ловните дружини. В ямите, които трябва да бъдат готови до 25 септември, отпадните продукти при обработката на отстреляните животни ще бъдат третирани с негасена вар. Регионалните дирекции по горите ще извършват последващ контрол за изпълнението на указанията.

Бел. рег.: Хронологията е до редакционното приключване на броя - 05.09.2018 г.

Информационна дупляна

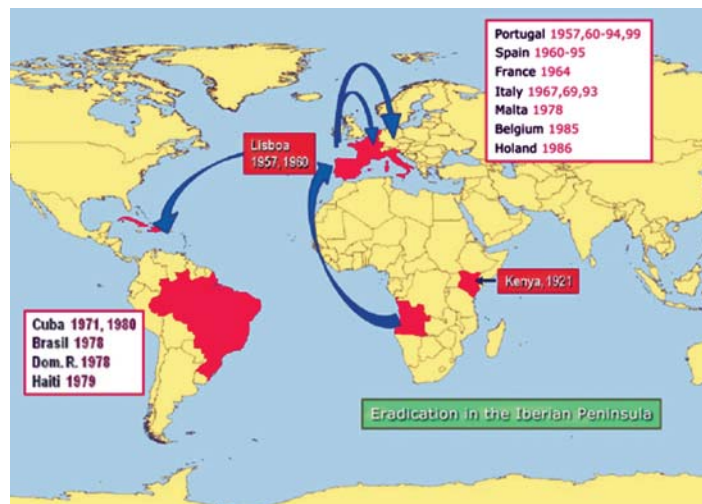
Африканската чума по свинете - реална заплаха за България

● **Необходими мерки за нейното ограничаване**

Д-р Анета ТРИФОНОВА, д-р инж. Чавдар ЖЕЛЕВ - ЮЗДП - Благоевград

Дивите и домашните свине принадлежат към едно семейство и всички патогени, които ги засягат, се предават между тях. В Централна и Източна Европа заболяването, засягащо двата вида животни и причинило най-големи щети през последните десетилетия, е класическа чума по свинете (КЧС). След откриването ѝ бяха приложени планове за контрол и ерадикация, включващи кампании за орална ваксинация на диви свине. За щастие тези интервенции бяха успешни. Едно от основните здравни предизвикателства за животновъдството и ловното стопанство в Европа е африканската чума по свинете (АЧС). Поради своята икономическа значимост (една от най-големите материални заплахи за Европа, свързани със здравето на животните, поради нарушаването на търговията и значителните щети и загуби на свинево̀дството), заболяването е включено в списъка на Международното бюро по епизоотии (OIE), подлежащо задължително на обявяване.

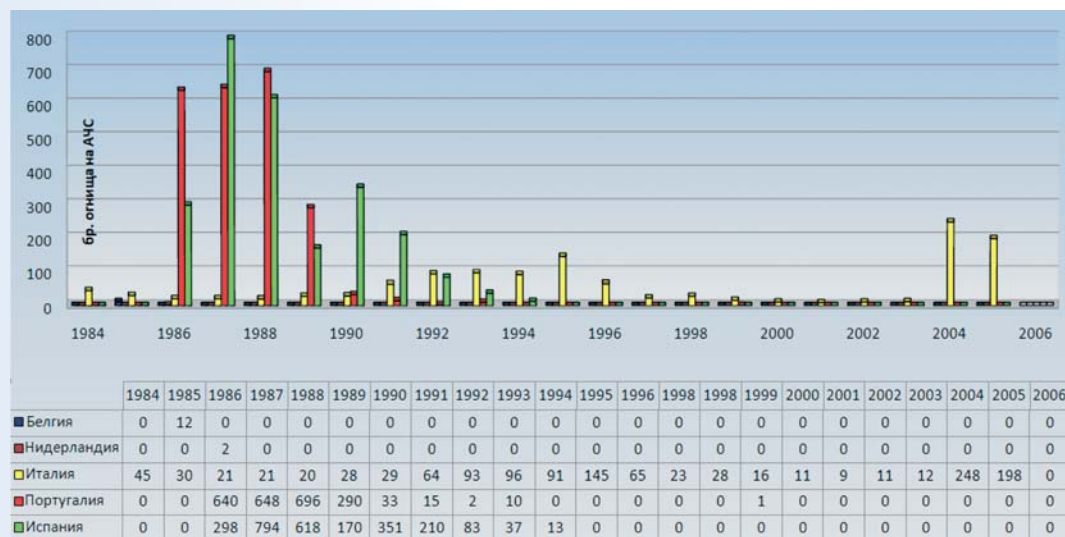
Несъмнено най-големият риск за ЕС идва от епидемиологичната ситуация в Централна и Източна Европа. Поради факта, че вирусът бързо се разпространява и до момента няма създадена ваксина за профилактика и ефективно лечение, отговорните институции - FAO, ЕК и други, организират редица семинари, работни срещи и конференции за намиране на адекватни и необходими решения за ограничаването на болестта и ликвидирането на огнищата. Само за период от около 2 години - до края на 2017 г., Европейската комисия е отпуснала над 36 млн. евро, а FAO - от 300 000 до 500 000 долара за борба с АЧС, като са направени 84 мисии в 45 държави по целия свят. Пре-

Фиг. 1. Разпространение на АЧС до 1995 г.
(Източник: www.sanidadanimal.info)

даването на вируса зависи до голяма степен от плътността на дивите свине и тяхното взаимодействие, ниската биосигурност при отглеждането на домашни прасета и стопанисването на диви свине. Необходимо е хармонизиране на начина, по който се събира информация за дивите свине в ЕС, за да станат данните сравними.

За първи път АЧС е описана от Монтгомъри през 1921 г. в Кения, когато вирусът е предаден от африканска дива свиня (*Phacochoerus aethiopicus* Pall, 1766) на домашни прасета, наскоро внесени на африканския континент. АЧС се регистрира в много страни от Африка на юг от пустинята Сахара, където е ендемична, но се увеличава броят на огнищата в региони и страни, където преди това болестта не е регистрирана - Мадагаскар (1998), Мавриций (2007) и Западна Африка - Бенин (2001), Того (1998), Нигерия (1998) и Гана (1999 г.). През 2018 г. огнища на АЧС при домашни свине има в Ком'Дивоар (26), Кения (2), Замбия (6), Южна Африка (1) и Нигерия (1). Десетилетия разпространението на АЧС е било ограничено само в Африка. Първият случай на АЧС извън Африка (фиг. 1) е установен в Португалия (Лисабон) през 1957 г., където болестта

Фиг. 2. Разпространение на огнищата при първата епизоотична вълна на АЧС в Европа за периода 1984-2006 г. (По данни от Системата за обявяване на болести по животните (ADNS))

на, но се увеличава броят на огнищата в региони и страни, където преди това болестта не е регистрирана - Мадагаскар (1998), Мавриций (2007) и Западна Африка - Бенин (2001), Того (1998), Нигерия (1998) и Гана (1999 г.). През 2018 г. огнища на АЧС при домашни свине има в Ком'Дивоар (26), Кения (2), Замбия (6), Южна Африка (1) и Нигерия (1). Десетилетия разпространението на АЧС е било ограничено само в Африка. Първият случай на АЧС извън Африка (фиг. 1) е установен в Португалия (Лисабон) през 1957 г., където болестта

Фиг. 3. Разпространение на АЧС в Европа от 2007 до 2013 г. (Източник: Guberti V, 2017)

идва от Ангола и причинява заболяване в свръхостра форма - със 100 % смъртност на прасетата. През 1960 г. се появява ново огнище на АЧС до Лисабон и болестта се разпространява от Португалия в Испания. Огнища на АЧС са докладвани в различни европейски страни (фиг. 2) - Франция (1964), Италия (1967, 1969, 1993), Малта (1978), Белгия (1985) и Холандия (1986 г.). В средата на 90-те години на XX в. АЧС е напълно ликвидирана на Европейския континент, но все още е ендемична на о. Сардиния, където за първи път е отбелязана през 1978 година. Заболяването присъства на италианския остров вече над 40 г. и ежегодно се установяват между 4 и 248 огнища при домашни и диви свине. АЧС е била регистрирана в различни страни от Северна и Южна Америка - Куба (1971, 1980), Бразилия (1978), Доминиканска република (1978) и Хаити (1979 г.). Болестта е елиминирана във всички тези страни.

Големи промени в епидемиологичната обстановка по отношение на разпространението на АЧС настъпват през 2007 г., когато болестта се завръща на Европейския континент (фиг. 3). Първата поява на заболяването е в Грузия, в близост до пристанищния град Поти. До края на годината болестта се разпространява в съседни републики - Армения и Азербайджан. Болестта бързо е обхванала и Русия (2007), откъдето през последните години се е разпространила на запад (фиг. 4) - към Украйна (2012), Беларус (2013), Европейския съюз (Литва, Латвия, Естония и Полша през 2014 г.), Молдова (2016), Чехия и Румъния (2017), Унгария и България (2018 г.).

През 2014 г. АЧС се появява при домашни или диви свине в 4 страни от Европейския съюз - Литва, Латвия, Естония и Полша. През 2017 г. в Прибалтийските репу-

блики е регистрирано значително увеличаване на огнищата на болестта спрямо 2016 г., а само до средата на 2018 г. в Полша случаите при дивите свине са повече от два пъти спрямо предходната година. Болестта се появи за пръв път през юни 2017 г. в Чехия и Унгария при диви свине и при домашни свине в Румъния. Вирусът към момента е установен в 16 държави на Европейския континент.

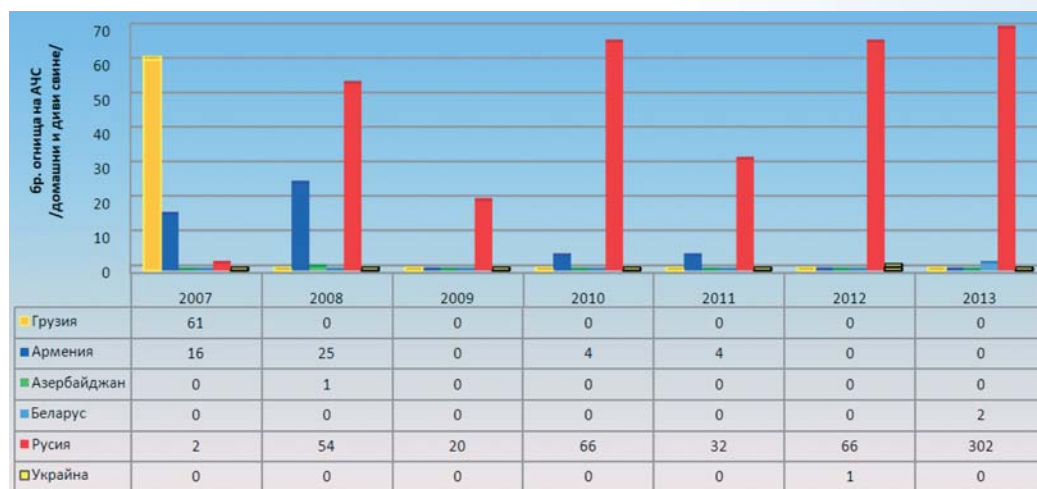
Извън ЕС ситуацията е особено сериозна в Руската федерация, където през 2018 г. се съобщава за 644 активни огнища при домашни и диви свине. В началото на август АЧС е регистрирана в свиневадна ферма в НР Китай. За един месец болестта е установена в 5 провинции. Доказани са 8 огнища с около 40 000 засегнати домашни свине. В Украйна са потвърдени 75 огнища в домашни ферми и 36 при диви свине. През 2017 г. в Молдова болестта се появява повторно, като до края на годината са обявени 2 огнища на домашни и 3 при диви свине.

Според данните, публикувани от ADNS, от 2014 г. до 17 юли 2018 г. са обявени още огнища при домашни и диви прасета (фиг. 5).

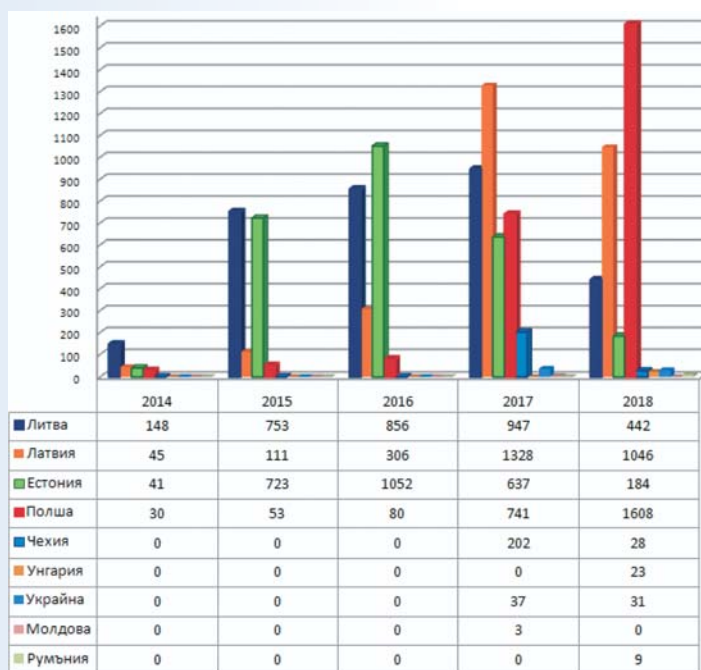
От началото на 2018 г. до 3 септември Литва, Латвия, Естония, Полша, Чехия, Унгария, Украйна, Румъния и България са обявили общо 3881 огнища на АЧС при диви и 1048 при домашни свине, като броят на засегнатите животни е чувствително по-голям. И през тази година АЧС се разпространява на нови територии, до този момент свободни от болестта. В Европа засегнатите домашни свине са 518 916. Болестта е установена при 4271 диви свине и в 87.6 % от случаите е при намерени умрели животни. През юни 2018 г. болестта е засечена в Югоизточна Румъния. За около месец огнища на АЧС достигат на 80-90 км от Североизточната граница на България, а в края на август най-близкото огнище е само на 900 метра.

До 5 септември 2018 г. Румъния е докладвала в Международното бюро по эпизоотии 799 огнища на АЧС при домашни и диви свине, повечето от които (96 %) са във ферми тип „заден двор“.

Епизоотичната оценка на експертния екип на ЕС показва, че антропогенният фактор все още е основният рисков фактор, който води до разпространение

Фиг. 4. Разпространение на огнищата на АЧС при втората эпизоотична вълна в Европа от 2007 до 2013 г. (По данни от Системата за обявяване на болести по животните (ADNS))

Фиг. 5. Данни за разпространение на огнищата до 17.07.2018 г. (По данни от Системата за обявяване на болести по животните (ADNS))

на АЧС сред домашните свине, а основната хипотеза за внасянето на вируса на заболяването в биосферния резерват на делтата на Дунав е епидемична вълна при дива свине, като вирусът се е разпространил чрез придвижване на животни от заразените райони. Сега Румъния е изправена пред безпрецедентна епидемия от АЧС. Наличието на много голям брой огнища в югоизточната част на страната - 761, предимно в лични стопанства, и особеностите на географския район, включващ делтата на Дунав, прави борбата с болестта трудна.

Причинителят на АЧС е ДНК-съдържащ вирус, класифициран като единствен член на семейство *Asfarviridae*, род *Asfivirus*. Средният размер на вирусните частици е около 200 nm, съдържащи ядро с диаметър 80 nm, покрито от три концентрични обвивки и капсид с външна шестоъгълна обвивка, образувана в резултат на преминаване през мембраната на заразената клетка. Определени са 22 генотипа. Изследванията на генома на вируса показват, че той се състои от по-консервативна централна част и две вариабилни области в краищата на вирусната ДНК, отговорни за антигенна изменчивост на вируса, което е възможен механизъм за вируса да избегне имунната система на гостоприемника. Наг 30 структурни протеина и около 100 инфекциозни протеина са идентифицирани в макрофаги, инфектирани с вируса на африканската чума по свинете. Най-малко половината от тях са имуногенни и причиняват производството на специфични антитела, които не са свързани с неутрализирането на вируса и изграждат имунния отговор, но въпреки това са много полезни при серологична диагноза. Антителата се откриват в кръвния серум от 7-ия до 21-ия ден от инфекцията и продължават да циркулират дълго (години) след отшумяването на болестта.

Вирусът на АЧС засяга органите на лимфоидната система (лимфни възли, далак, костен мозък) и се ре-

плицира главно в мононуклеарната фагоцитна система. Главните целеви клетки за вируса на АЧС са макрофагите - клетки, чиято основна роля е да открият и разрушат попадналите в организма патогени, а получените субстрати, под формата на антигени, да ги представят на лимфоцитите, които изграждат имунния отговор. Вирусът на болестта обикновено прониква в организма на животното по орален път. Инкубационният период обикновено е 2-3 дена. Виремията започва от 2-3 до 8 дни след заразяването и поради липсата на антитела, неутрализиращи вирусите, продължава дълго време, дори няколко месеца. Вторичната репликация на вируса започва, когато достигне различни органи - лимфни възли, костен мозък, далак, бъбреци, бели дробове и черен дроб. При острата форма на болестта, със силното намаляване на броя на тромбоцитите, се нарушава механизмът на кръвосъсирване (48-72 часа), което води до поява на кръвоизливи и смърт на животното.

Симптомите на болестта и промените в органите на заразените животни са много различни и зависят от нивото на вирулентност на вируса, а също и от породата и физиологичното състояние на прасетата. АЧС, причинена от силно вирулентни щамове, може да протече свръхостро, с признаци на септицемия и неочаквана смърт. Животните, заразени с високовирulentните щамове на вируса (при свръхостра и остра форма на заболяването), имат ясно изразен белодробен оток и увеличен далак. Слезката става тъмна, почти черна, заемайки почти цялата коремна кухина. Тази промяна е много типична за заболяването. Може да се видят кръвоизливи в лимфни възли и кортикалните и медуларните слоеве на бъбреците, петехиални (точковидни) кръвоизливи в бъбреците, лигавицата на пикочния мехур, фаринкса и ларинкса, плеврата, сърцето и перикарда, събиране на течност в перикардиялната торба, коремната и гръдната кухина. При тези форми на заболяването още в първите дни от 90 до 100 % от заразените животни умират, а всички телесни течности и тъкани съдържат големи количества инфекциозен вирус.

Животните, които оцелят след инфекция със слабо вирулентен вирус, могат да бъдат постоянно инфектирани и имат циркулиращи антитела, въпреки че те не отделят вирус. Вирусните частици са нестабилни при нагряване и са чувствителни към мастни разтворители, но са много стабилни в широк обхват на рН. Вирусът на АЧС остава инфекциозен в сурово или замразено месо в продължение на няколко седмици или дори месеци, а в биологичните вектори и резервоари (меките кърлежи) - наг 5 години.

Африканската чума по дивите свине се предава чрез директен контакт, замърсени материали или заразени трупове. От направени опити на оставени като примамка умрели диви и домашни прасета се установява, че живите диви свине в ловностопанския район, в който е оставена примамката, най-често не ядат труповете, но ги побутват и разнасят наоколо, което води до допълнително разпространение на вируса. Гарванът, лисицата, енотовидното куче, дивата свиня, мишеловът, свраката, златката, вълкът, скалният орел и големият ястреб най-често

сто посещават трупове на дива свиня и съответно са възможни преносители на болестта.

Естественото разпространение на АЧС в популацията на диви свине е между 30 и 50 км на година. Ако се открие огнище на по-голяма дистанция и по-бързо разпространение, причината е човешкият фактор.

Броят на новозаразените диви прасета и продължителността на епидемията е пропорционален на размера на популацията им. Ето защо трябва подробно да се знае числеността, плътността, отстрелът, половата и възрастовата структура и биологичните особености (хранене, размножаване и други) на дивата свиня в дадения район, където има регистрирано огнище (това са данни, които трябва да бъдат на разположение и са от значение за определяне на мерките, ако възникне огнище).

Наблюдават се два пика на проявление на болестта през годината. През лятото - заради насекомите (ларвите на мухите в трупове на заразените от АЧС животни са сериозна белтъчна храна през този сезон за дивите прасета, както и някои кърлежи, като специално място се отделя на мекия кърлеж и движение на малките прасета. През зимата - основно от раздвижването на стадото от лова с гонки и размножителния период (вирусът остава активен извън животното дори и при минусови температури през зимните месеци).

При уточняване на нивото на заболяване с АЧС за отделните държави трябва да се следи съотношението не между позитивно установените диви прасета и таксацията, а между позитивните и отстрела, който е значително по-точен показател от установената численост на дивата свиня от ловците. При липса на заболяването в дадена популация ежегодно трябва поне 1 % от нея (или минимум 50 животни от район) да се проверява (чрез събиране на проби) дали вирусът не присъства. Вероятността да се установи вирусът в намерени умрели животни е 55 пъти по-голяма отколкото в живи. Приема се, че естественият отпад при дивите свине в природата е около 10 %, като от него успяваме да намерим (трупове) само приблизително 10 на сто. Това означава, че реално имаме поглед върху 1 % от популацията, в случай че не проверяваме отстреляните животни за наличие на вируса, а изследваме само намерените трупове.

В сравнение с класическата чума по свинете, при която животните умират масово за кратко време, при АЧС умрели животни могат да се намират през няколко дни. Популацията от диви свине в един ловностопански район с установени огнища на АЧС в рамките на 6 месеца намалява средно между 50-70 % (в Латвия вследствие на АЧС намаляването на запаса на дивата свиня е над 70 %). Възстановяването на популацията до първоначалните нива отнема няколко години. В 78-80 % от намерените трупове на диви прасета в районите, където има регистрирани огнища на болестта, се открива вирусът, а в отстреляните животни само в 1.4-4 на сто.

Пробите от отстреляни диви прасета за лабораторна диагностика включват: бъбрек, галак, мезентериални лимфни възли, цяла кръв и кръвен серум. Кръвта и вътрешните органи се изследват вирусологично чрез полимераза-верижна реакция (PCR) за

установяване на наличието на вирусна ДНК. Вирусът може да бъде открит и изолиран преди появата на първите клинични признаци - по време на инкубационния период. В острия стадий на заболяването вирусният титър в тъканите и кръвта е много висок и вирусът продължава през периода на възстановяване. Вирусът се открива до 5-ия ден само в кръвта, след това и в органите.

Кръвният серум се тества серологично чрез ELISA метод. Антитела могат да бъдат открити от 7-ия ден от инфекцията и продължават да циркулират дълго (години) след отшумяването на болестта. При инфектиране на свине със слабо вирулентен вирус заболяването може да протече без проява на клинични признаци и със смъртност под 2 %, която трудно може да бъде установена при животни, живеещи в естествената им среда. За АЧС няма ваксина, а откриването на антитела към вируса на болестта е сигурен белег, че тя вече присъства.

Лабораторията в Литва работи 7 дни в седмицата, като на ден се правят тестове за АЧС съответно 300 PCR, 450 ELISA и 30 IPT, а резултатите излизат за 24 часа. Капацитетът на Националната референтна лаборатория по КЧС и АЧС в София е 10 изолации на вируса, 96 теста с PCR, 480 ELISA теста дневно и 40 изолации на вируса, 384 теста с PCR, 1920 ELISA теста седмично (БАБХ, Оперативен план за ликвидиране на болестите по животните в Република България, 2018 г.).

При констатиране на огнище на АЧС ветеринарните власти (със заповед на изпълнителния директор на БАБХ) налагат санитарни мерки.

В свинеферми, в които след установяване на болестта се унищожават всички животни, болестта в повечето случаи не се открива повторно. При дивите прасета избиването на всички животни за кратък период в естествената им среда е почти невъзможно. А и депопулацията би довела до засилване на адаптивните механизми на вида и миграцията на свине от съседни райони. Ето защо ограничаването и ликвидирането на болестта зависи от човека и най-вече от спазването на висока биосигурност.

За да не бъде пренесена болестта в държава, свободна от АЧС, е задължително да не се внасят живи домашни и диви свине и продукти от тях от държави с установена болест. Ако това стане, трябва поне 3 години в страните, откъдето се внасят, да нямат регистрирано огнище на АЧС, животните да са били под карантина 30 дена преди изпращането и да бъдат придружени със здравни сертификати, направени вирусологични и серологични тестове с отрицателен резултат най-малко 21 дена след влизането в карантинния двор.

При установяване на вируса се извършва зонирание около огнището на болестта:

- Защитна (предпазна) зона с радиус 3 км около огнището. В радиус на три километра зона се убиват всички свине - домашни и диви (доколкото е възможно) и се спира транспортирането, местенето и пренасянето на животни и продукти от тях, както и неналожително движение на хора и животни в района, в т.ч. паша, разходки сред природата.

- Наблюдавана зона с радиус 10 км от огнището. До

десеткилометровата зона се проверяват всички отстреляни диви прасета. В Литва държавата изкупува отстреляните животни от ловците (месото не може да се взема вкъщи). Цената е 140 евро, като ловецът е задължен да претърси 100 ха от своя ловно-стопански район за труповете на диви свине. За всеки намерен труп получава по 30 евро, независимо дали е с положителен или отрицателен резултат, а след вземане на пробите - по 20 евро за заравяването му. Глобата е 350 евро, ако не се докладва за умряло прасе, както в задния двор на стопаните, така и в ловно-стопанските райони на ловните дружинки.

- Отделни държави вземат допълнителни мерки, като в останалата част на страната се проверяват абсолютно всички отстреляни диви свине за АЧС и ако са с негативен резултат, ловците могат да занесат месото вкъщи.

Ако огнищата са повече, се отделя цяла зона около тях, не по-малка от 200 км², в която се поддържа запасът между 400 и 1000 животни.

Мониторинг на болестта се прави в засегнатия от АЧС район поне 24 месеца след последното ѝ установяване и ако за този период не е установена отново, районът е свободен от болестта.

Ловно-стопанските мероприятия за ограничаване на болестта:

- Спиране на лова на дива свиня чрез гонки (особено с кучета). Този метод на лов допринася за раздвижването на стадата извън техните обичайни местообитания, разнасянето на вируса в околната среда чрез предаването му на животни, обитаващи по-отдалечени райони от огнището (в случаи на посещение на хранителни комплекси или пряк контакт).

- Непрекъснат растеж на популациите от диви свине се отчита в цяла Европа (включва данни от повече от три десетилетия от около 20 европейски страни). Броят на дивите свине е увеличен десетократно от 80-те години на миналия век. Ловът е от съществено значение за контрола на популацията от диви свине, а в Европа това е основният механизъм. Въпреки това популациите продължават да растат, което показва, че усилията за лов трябва да се увеличат, тъй като при сегашния темп на растеж се очаква до 2025 г. числеността на популацията да се удвои. Причините за това явление са многобройни и включват промени в земеползването, по-големи площи от дървесни растения, напоявани култури, постепенно намаляване на броя на ловците в цяла Европа. Смята се, че 65 % от дивите свине трябва да бъдат премахвани всяка година, за да се поддържа стабилност (Christian Gortázar, 2018). Плътността на дивите прасета трябва да се намали под едно животно на 100 ха, като по този начин АЧС може да се ограничи, но не и да се спре, тъй като е установено, че

Таблица

Проведени ловно-стопански мероприятия за ограничаването на болестта в някои европейски държави

Държава	АЧС (2017)	Численост на дивата свиня (2016), бр.	Отстрел на дивата свиня (2016), бр.	Позитивни намерени умрели дива прасета (2016), бр.	Позитивни отстреляни дива прасета (2016), бр.	Забрана за подхранване (2017)	Лов за намаляване на числеността на дивата свиня (2017)
Германия	не	1.7 млн.	600 000	0	0	не	планиран
Латвия	да	32 000	32 000	699	522	да	да
Литва	да	19 699	42 188	379	99	да	да
Естония	да	5600 (2017, март)	17 610	818	749	да	да
Унгария	не	102 600 (2017, февруари)	143 081	0	0	да	да
Украйна	да	40 000	-	3100	-	да	да
Беларус	да	2729 (2017, март)	10 700	-	-	-	-
България	не	89 184	36 574	0	0	не	не

няма праг на плътността/числеността на дивите прасета, под който вирусът да не се предава. Намаляване на плътността не означава да се провежда интензивен лов до изтребване на запасите. Интензивният лов на дива прасета не е средство за спиране на вируса, а премахването му може да стане посредством разчистването на труповете в природата и повишаването на биосигурността. Ако все пак се води интензивен отстрел, той да бъде фокусиран най-вече върху възрастните женски. В държавите, където е установен вирусът, няма ловен сезон (могат да се отстрелват целогодишно) и ограничения за отстрела на дивите прасета. Важното тук е да се намали вирусното замърсяване на околната среда, което опира в повечето случаи до контролиране на условията за първичната обработка на отстреляните животни. АЧС не е истински зависима от числеността и краят на болестта зависи от броя на заразените труповете в природата. През последната година в Чехия е реализирана нова стратегия за справяне с болестта, която се състои в оставяне на пълното проявление на вируса, без намесата на човека, освен спиране на транспортирането на животни и най-вече - абсолютна забрана на лова и поставяне на електропастири около огнищата за ограничаване на движението на стадата от дива прасета. След преминаване на пика на заболяването (най-често от 6 до 8 месеца) числеността на дивите прасета е ниска, като тогава се реализира интензивен отстрел, за да може вирусът изцяло да се ограничи. Вследствие на тази мярка през последните месеци не са регистрирани нови огнища в други райони на страната.

- Задължително е спирането на подхранването и особено хвърлянето на храната директно на земята. По този начин няма струпване на много животни на едно място и предаването на вируса се ограничава. То-

ва би довело до повишаване на щетите от дивата свиня върху земеделските култури в ловностопанските райони, но болестта ще се ограничи (желателно е в района, където е установено огнище на заболяването, да се оставят неожънати земеделски култури, най-често царевични блокове). Ако все пак се прави подхранване за задържане на дивите прасета в района, то да става с не повече от 5-10 кг фураж на 100 ха за месец и общо 100 кг на един ловностопански район. По този начин фуражът ще може да се изяжда наведнъж от определен брой животни, а не от всички стада в района. Хранителните комплекси за представителите на сем. Еленови не трябва да бъдат достъпни за дивите свине и, ако е възможно, да бъдат зареждани с храна, която не е атрактивна за дивите прасета (например сено).

Мерките за биосигурност, които ловците трябва да прилагат при първична обработка на отстреляния дивеч при непосредствена заплаха от поява и разпространение на АЧС в ловностопанските райони:

- Задължително е обработката на отстреляните животни да става само от обучени лица, поне двама в един ловностопански район.
- След лов на дива свиня отстреляните животни не трябва да се слагат директно в колата или джипа, а в метални легени, таби или в ремарке (ако са повече), за да могат после лесно да се почистят. Ограничават се изтичащите телесни течности при транспортирането на отстреляните животни.
- Отстреляните диви прасета не трябва да се кормят и разфасоват на мястото на отстрела и да не се дават вътрешности и други части от убитите животни на кучетата. Колкото е по-малък кръгът от хора, които имат досег с отстреляните диви прасета, толкова е по-малък шансът за пренасяне на вируса.
- Във всеки ловностопански район трябва да има обособено/изградено място за обработка на отстреляните диви свине с осигурени съоръжения за хладилно съхранение на труповете и събиране на отделените им части и вътрешности. Мястото, оборудването и инструментите трябва да се използват само за тази цел.
- Почистване и дезинфекция на мястото и/или помещението, както и на дрехите, обувките, оборудването и транспортните средства да се извършва след всяка обработка на отстреляни диви свине. Частните коли се оставят извън двора на мястото или помещението за обработка. Дрехите (престилки, ботуши и др.) и ножовете не се носят на друго място и се съхраняват опаковани след дезинфекцирането им.
- Вътрешностите на отстреляните животни трябва да се събират в септични ями (никога да не се изхвърлят в гората, като отварянето на животните и грането никога да не става на мястото на отстрела), които трябва да са в близост до местата за обработка, с дълбочина поне 3 м, с плътни заключващи се капаци и заградени отвън. В септичните ями вътрешностите под действието на силни химикали се разлагат, а кожата се изгаря (трудно се разлагат).

При липса на такива ями или ако са пълни, не трябва да се разрешава отстрелът на дива свиня в ловностопанския район за съответния ловен сезон.

● Всички отстреляни прасета се съхраняват на хладно място (всеки ловностопански район трябва да има такива условия) до получаване на протоколите от лабораторните изследвания за АЧС и трихинелоза. Единствено при негативен резултат труповете могат да бъдат ограничени, разфасовани и предадени за консумация от ловците. При установяване на вируса дори в едно отстреляно животно се унищожават всички, отстреляни за деня, или се съхраняват заедно.

● При намерен труп от дива свиня ловците трябва да подадат сигнал на тел. 112 или да уведомят официалния ветеринарен лекар на района, който да вземе проби.

Научните работници, специалистите и експертите са убедени, че при проникването на болестта ограничаването ѝ може да стане само при стриктно спазване на мерките за биосигурност (в мнозинството от случаите човекът е причината за разпространението на вируса, основно от ниска биосигурност и ловна дисциплина), намаляване на числеността на дивите прасета, спиране на подхранването им и лова чрез гонки и безопасно премахване на намерените трупове. Специалистите бяха категорични, че АЧС ще гоиде до България. Бихме могли да бъдем подготвени и най-вече бързо да я ограничим. Това би могло да стане чрез:

● Обучения, в които ловците да се запознаят с начините за повишаване на нивото на ловната хигиена, спазване на биосигурността, разпознаването на симптомите на АЧС, какви проби да се вземат, как да се съхраняват и къде да се изпращат, как да се отстраняват вътрешностите на отстреляните животни и намерените трупове и други.

● Изследване на проби от отстреляни диви свине и от намерени трупове в лицензираните лаборатории.

● Осигуряване на финансова мотивация на ловците за намиране и унищожаване на умрели животни (труповете).

● Определяне на глоби и налагане на санкции при нарушаване на изискванията за опазване на дивеча и непазване на мерките за биосигурност.

● Намаляване на числеността на дивата свиня (до достигане на плътност под едно животно на 100 ха за страната) и плътност 0.3-0.5 на 100 ха около граничните райони с Румъния и Сърбия, откъдето се очаква да проникне болестта.

● Преустановяване на лова на дива свиня с гонки.

● Ограничаване на подхранването на дива свиня в ловностопанските райони.

Правилното разбиране, сътрудничеството и координацията между институциите и земеделските стопани, фермерите, шофьорите, ловците и други са едни от основните фактори за успешен контрол на болестта. Първото ключово действие е да се прилагат програмите за мониторинг на здравния статус и контрол на домашните и популациите на дивите свине. Възможностите са ясни - залагане на високо ниво на биосигурност и контрол на числеността на животните, защото лечение и ваксинация няма.

Обединени в усилията за противодействие на незаконния дърводобив

На 4 юли в Пресклуба на БТА се състоя пресконференция, на която бе направена презентация на изготвения от WWF - България, Анализ на незаконния дърводобив у нас за периода 2013-2017 година.

Присъстваха директорът на ЮЗДП - Благоевград, инж. Дамян Дамянов и на СЗДП - Враца, инж. Цветко Цветков, директорът на дирекция „Гори и лесовъдски дейности“ г-р инж. Пенко Ценов, директорът на дирекция „Промени в горските територии“ инж. Валентин Чамбов и на дирекция „Опазване на горите“ в ИАГ инж. Николай Пиронков. Сред присъстващите бяха доц. г-р Георги Костов, ръководител на катедра „Лесовъдство“ в ЛТУ, проф. г-р Цветан Златанов от Института за биоразнообразие и екосистемни изследвания към БАН, представители на природоопазватни организации от Коалиция „За да остане природа в България“.

Предложенията в анализа са 19 и включват законодателни промени като отделяне на Изпълнителната агенция по горите като независима контролна институция от Министерството на земеделието, храните и горите и увеличаване на събираемостта на глоби по наказателните постановления за нарушения в горите чрез промени в нормативната база, включително в броя и размера на административно-наказателните разпоредби в законите.

Приоритетни за създателите на доклада са конкретни организационни мерки за повишаване на прозрачността и конкуренцията в процесите на договаряне и на осъществяване на дърводобива и търговията с дървен материал, вклю-

Участници в срещата, проведена в Изпълнителната агенция по горите

чително чрез широко използване на електронни търгове за дървесина, добита от горските територии с държавна и общинска собственост. В анализа са включени и предложенията за по-бързо изграждане на единна електронна система, която да обработва информацията за планирането, маркирането, ползването, освидетелстването, експедирането и преработката на дървесината, като информацията да бъде публична и подлежаща на граждански контрол; предприемането на мерки от страна на МЗХГ и общините за ограничаване на възможностите за добив на дървесина „на корен“, за да бъде разделен добивът от търговията; ускоряването на процеса по въвеждане на националната инвентаризация и независимия контрол на данните от тази инвентаризация.

На последвалата дискусия двете страни се съгласиха на повторна среща, на която да бъдат обсъдени предложените в Анализа организационни мерки.

На 18 юли в Изпълнителната агенция по горите представители на WWF - България, Българското гру-

жество за защита на птиците и Асоциацията на парковете в България се срещнаха с инж. Григор Гогов - изпълнителен директор, и инж. Росен Попсабов - заместник изпълнителен директор на Изпълнителната агенция по горите, с директори на дирекции и експерти в горското ведомство.

ИАГ съвместно с всички заинтересовани страни ще продължат работния процес за определяне на ключовите показатели, които отразяват екологичните, икономическите и социалните фактори, оказващи влияние върху ефективността на контролната дейност в горските територии, и източниците на данни за тях. Получената информация ще бъде ежегодно публикувана в самостоятелен национален доклад. Всяка година ще бъде изготвян и баланс на облага дървесина в страната и източниците на информация. Експерти от двете страни ще обсъдят и представят пред ръководството на ИАГ доклад с общи предложения за мерки и политики за ограничаване на незаконния дърводобив в горите. **Т**

Промени в Изпълнителната агенция по горите

С правителствено постановление, в сила от 10 август, в Устройствения правилник на Изпълнителната агенция по горите са приети промени.

Името на дирекция „Опазване на горите“ е променено на „Контрол по опазване на гор-

ските територии“, а дирекция „Проекти и международни дейности“ е преименувана на „Наука и международни дейности“.

Отдел „Инвентаризация и горско планиране“ в дирекция „Гори и лесовъдски дейности“ е закрит, като е създадена нова

дирекция „Инвентаризация и планиране“, която ще организира изработването на планове за ловностопанските дейности и за дейностите по опазване от пожари, ще контролира изработването на планове и програми за горските територии.

Хиляди изкачиха Черни връх по стъпките на Алеко

На 26 август по случай 123 години от зараждането на организирания туризъм в България се проведе традиционното изкачване на Черни връх. На Витошкия първенец Българският туристически съюз (БТС) отбеляза годишнината с национален туристически

събор, а участниците в похода станаха свидетели на официалното откриване на заслон „2050“ в м. Три кладенци. Организатори на събитията бяха Столична община, фондация „София - Европейска столица на спорта“, Дирекцията на ПП „Витоша“, и „Център за градска мобилност“ ЕООД с подкрепата на „Софийска вода“ АД.

В навечерието на празника, на 24 август, честванията започнаха с поднасяне на цветя на паметния знак на Алеко Константинов пред Народния театър „Иван Вазов“, откъдето през 1895 г. писателят е повел на туристически поход до Черни връх около 300 души. Членовете на Българската федерация на туристите ветерани отпразнуваха годишнината на следващия ден в хижа „Алеко“.

В традиционния поход, който се организира в последния неделен ден на август, повече от 3000 любители на планината от цялата страна изкачиха върха по два пътя - от хижа „Алеко“ и от м. Златните мостове, и поднесоха цветя на барелефа на Алеко Константинов. Поздравления към участниците в националния туристически събор отправиха Зорница Радонова - изпълнителен секретар на БТС, Анатоли Илиев - организационен секретар на фондация „София - Европейска столица на спорта“, и ланд.

арх. Снежана Петрова - директор на ДПП „Витоша“ (снимката).

За първи път отбелязването на Деня на туризма беше съчетано с планинския маратон Vitosha Run, организиран от Сдружение „Маратон“, с подкрепата на фондация „София - Европейска столица на спорта“. В най-масовото състезателно изкачване на Черни връх, което се провежда за 12-а година, участие взеха над 300 души.

По дългия 18 км маршрут от центъра на София до върха с денивелация 1734 м най-бърз бе Александър Спасов, който преди два месе-

ца триумфира и в планинския маратон „Витоша 100 километра“. Той изкачи върха за 1:57:01 ч., а при жените победителка стана Мая Недялкова с 2:04:01 часа. Рекордът на Vitosha Run от 1.36:46 ч. бе поставен през 2015 г. от Шабан Мустафа. Остана непокътнато и върховото постижение при жените от 1:54:30 ч., регистрирано от Милка Михайлова през 2011 година. По инициатива на фондация „София - Евро-

пейска столица на спорта“ тази година бе въведен и кратък маршрут от 4 км със старт Голи връх, в който участваха 60 състезатели. Победител стана Християн Стоянов, който преди дни спечели златен медал на Европейското първенство по лека атлетика за хора с увреждания в Берлин. Европейският шампион изкачи върха за 29:45 мин., при жените най-бърза бе Мартина Пенева с 53:58 минути.

„Софийска вода“ АД осигури за победителите парични награди чрез ваучери за спортни стоки. Всички финиширали получиха подарък - сувенир, от фондация „София - Европейска столица на спорта“.

Последното събитие от празничната програма бе официалното откриване на заслон „2050“, който се намира на стратегическо за планинарите място край пътека от х. Кумата към Черни връх. Идеята на арх. Ангеля Момерин за изграждането на заслон бе осъществена за една година. Ланд. арх. Снежана Петрова връчи плакети и благодарствени писма на всички организации, подкрепили инициативата и допринесли за нейната реализация. **Т**

Снимки Галя ХАДЖИЕВА
Главен експерт „Връзки с обществеността“ в ДПП „Витоша“

Насоки на стационарни изследвания на Института за гората в Рила

Институтът за гората, основан през 1928 г. като Служба по горско опитно дело към Министерството на земеделието и държавните имоти, ще отбележи своя юбилей. През 90-те години на своето развитие научните изследвания на Института са свързани с изучаване на биологията и природните условия на българските гори и тяхното рационално използване и стопанисване. Решаването на различни проблеми на горите е подпомогано от научноизследователската дейност. Важна роля в това отношение имат стационарните на Института за гората при БАН, които са създадени след 1960 г. за изследване на горите в Рила. В различни планински райони се извършват многогодишни метеорологични наблюдения. Това има голямо значение за продължителното проследяване на изменението на климатични показатели в планинските горски екосистеми, тъй като у нас няма добре развита мрежа от станции за климатични наблюдения в горите.

Изследванията на горските екосистеми в стационарните на Института за гората започват с горскохигиенни проучвания в белоборови гори от южните склонове на Рила. Това става през 1961 г. в стационара „Дееве“, който по-късно започва да носи името на неговия създател - Васил Серафимов.

Идеята за комплексни изследвания в горите е разработена в Института за гората през 1971-1973 г. във връзка с разбирането, че дървостоят не трябва да се изучава изолирано от почва, атмосфера и други условия на околната среда. Следва период на развитие и в следващите години са организирани първите по-комплексни изследвания в българските гори на стационарна основа (М. Маринов, И. Раев, Д. Шипковенски, 1982; И. Раев, 1997, 2006). В Рила такива изследвания се провеждат в няколко стационара - „Говедарци“ - ДГС - Самоков, „Васил Серафимов“ - ДГС - Якоруда, и „Парангалица“ - ДГС - Благоевград. Стационарите са разположени в иглолистни гори от различни райони на Рила. Програмата за изпълнение на многогодишни стационарни изследвания е насочена в няколко направления - изследвания по изучаване на структурата на екосистемите като биотоп (почва, климат) и биоценоз (дървостой, тревна растителност, храсти, лишей, гъби, фауна, микрофлора); изследвания на функционирането на екосистемите като биогеохимичен кръговрат на веществата (водата, микроелементи и мак-

роеlementи) и продуктивност на екосистемите (първична и вторична; изследвания по изучаване на замърсяването на екосистемите, включително химия на валежи, на лизиметрични и речни води; изследвания по оптимизиране на формите за стопанска активност в горски екосистеми, разглеждано в три насоки (изборна и сечищна форма на стопанисване и отгледни сечи).

Многогодишните изследвания в горите от стационарите в Рила са свързани и с изясняване на влиянието на някои екологични фактори върху възобновявателните процеси. Методите на изследване в горскобиологичните и екологичните направления, по които са провеждани изследванията в горските екосистеми от тези стационари, се отнасят до различни области на познанието. Това са традиционни таксационни и лесовъдски методи, методи за изследване на почвени показатели, физиолого-биохимични, дендрохронологични и други.

Прилагани са и методични подходи в съответствие с публикуваната международна методика (Е. Павлова, Б. Роснев, 2006) за изпълнение на кооперативната програма „Оценка и мониторинг на въздействията на замърсения въздух върху горските екосистеми“ (ICP-Forest, 1985-2005). За определяне на здравословното състояние на горскодървесната растителност (Г. Цанков, П. Мирчев, 1997) са правени оценки по възприети скали при екологичния мониторинг на горите в Европа.

Основните методични насоки на стационарните изследвания на Института за гората в гори и горски територии и главните научни приноси са разгледани в редица публикации. Акцентирано е на комплексния характер на провежданите стационарни проучвания в иглолистни гори от Рила. В зависимост от състава и структурата на дървостоя са сравнени получените резултати за водоохранната и водорегулиращата способност на смърчови и белоборови гори от водосбори в стационарите „Говедарци“ и „Васил Серафимов“. Засегнати са и тематиките за екологичните функции на горите, както и за опазване на биологичното разнообразие в горските екосистеми. Отразени са данни от климатични, хидрологични, лесовъдски и други специализирани изследвания на Института за гората при БАН в гори от стационарите в Рила.

Доц. д-р Надежда СТОЯНОВА

СИДП - Шумен: ДЛС „Черни Лом“ - Попово, с нов FSC сертификат

На 9 август ДЛС „Черни Лом“ - Попово, получи FSC сертификат за контролирана дървесина FSC-STD-30-010 V 2-0. Направената на 3 юли теренна и документална проверка показва, че стопанството отговаря изцяло на изискванията на новия стандарт, по който за първи път се прави одит в териториално поделение на СИДП - Шумен. Екипът проверяващи се среща с областния управител на Търговище Митко Стайков, директорът на РДГ - Шумен, инж. Емил Гелов, началника на Районната служба „Пожарна безопасност и защита на населението“ - Попово, Милен Пеев, представители на Басейнова дирекция „Черноморски район“, WWF - България, Федерацията на природозащитни сдружения „Зелени Балкани“, Сдружението за дива природа „Балкани“, земеделски производители и работници от дърводобивни фирми.

Бяха проверени обекти, избрани на случа-

ен принцип - текущи маркирани, както и приключени и освидетелствани, действащи неосвидетелствани сечища, горски култури и гори без мероприятия на територията на стопанството.

ДГС - Старо Оряхово, беше първото в обхвата на СИДП - Шумен, което преди 10 г., получи сертификат по междинния стандарт на SmartWood. При обединяването му с ДЛС „Шерба“ бе издаден общ сертификат по временния стандарт на NEPCo за България, по който бе сертифицирано и Североизточното държавно предприятие - Шумен, през 2016 година.

Ежегодно горски и ловни стопанства на територията на СИДП, избрани на случаен принцип, са проверявани дали спазват изискванията, заложили в стандарта. През тази година одит по „Управление на гори“ и „Проследяване на продукцията“ по новия национален FSC стандарт за сертифициране управлението на горите в България

FSC-STD-BGR-01-2016 V-1 бе проведен в Държавните горски стопанства в Суворово, Провадия и Варна. Стандартът, който влезе в сила през 2017 г., е общ за всички сертифициращи организации и сертифицирани фирми и предприятия. Различава се от стандарта на NEPCo по това, че при него е увеличен двойно (от 5 на 10 %) делът на горите със забрана за ползване с цел превръщането им във вековни. Изискване на новия стандарт е и да бъде определен видът екосистема на горите на територията на държавното горско предприятие.

През юни в ДЛС „Шерба“ - с. Старо Оряхово, в края на 5-годишния период, за който важи сертификатът, отново бе проведен одит на стопанството. Обект на проверката бяха всички гори, които имат или е много вероятно да имат висока консервационна стойност.

Татяна ДИМИТРОВА

СИДП - Шумен: Обновяване на контролен горски пункт

ДГС - Смядово, ремонтира, влагайки средства от собствени приходи, контролния горски пункт „Цонкова барака“ (снимка-та). Сградата е санирана изцяло, подменен е покривът и обзавеждането, изградена е канализация, преустроени са стаите

и са обособени нови санитарни помещения. Постоянното дежурство на пункта ще осигури по-добрия контрол и охрана, както и по-бързото откриване и своевременно реакция на горските пожари.

ЮЗДП - Благоевград: Държавните гори на Кюстендил са устойчиво управлявани

На 13 - 15 август в ДГС - Кюстендил, и ДЛС „Осогово“ - Кюстендил, бе проведен одит по изискванията на FSC стандарта за горска сертификация. Проверяващите от международната компания Соил асоцийшън сертифициейшън лимитед са отчетливи подобрение при оформянето на документацията и повишаване прозрачността на управлението на двете териториални поделения, които притежават общ сертификат. Определените 10 % от държавните гори, в които няма да се допуска човешка намеса, са основно стари гори във вододайните зони на града. На територията на стопанствата са спазени изискванията за опазване на стари хралупести и изсъхнали дървета, както и за недопускане на сечи през размножителния период на застрашени от изчезване птици. Проверяващите са изискали спешни мерки за подобряване на контрола при използването на защитно облекло и прилагането на безопасна технология на сеч от работниците в горите. Дадени са указания и за повишаване на познанията за редките и застрашени видове екосистеми и животни в горите, както и за по-активна работа със заинтересованите страни. ♣

Доц. д-р Величко Гагов е роден на 16 април 1944 г. в Ракитово. Житейският му и професионален път минава под знака на... обикновената ела. Самият той и днес, наглед безпристрастно, споделя, че вече 48 години посвещава работата си на обикновената ела. Не по-светил, а посвещава, защото планира да разработи и внедри в наетия под наем горски разсадник на ДЛС „Шерба“ край с. Солник технология за производство на коледни елхи в контейнери. Целта е тези елхи да бъдат живи не само по време на празниците, а за десетилетия напред. А кой друг, ако не доц. Гагов може да произведе най-красивите коледни елхи?!

Успехът е немислим, ако не е подкрепен с безкористно приятелство

Семенпроизводствената градина

Семената за производство на фиданките за елхи се добиват от семенпроизводствената градина от първо стъпало за обикновената ела, която е създадена край с. Солник през 1985 година. В нея с присаждане са включени кандидателитни дървета от цяла България, Македония и Гърция. Отбрани и разположени по определена схема, присадките от тези дървета всъщност са богат клонов архив за над 360 кандидателитни дървета. Още през далечната 1974 г. доц. Гагов е започнал изпитването на потомствата на селектираните кандидателитни дървета в създавани (в над 10 горски и ловни стопанства от цялата страна) опитни потомствени култури с фиданки от селектираните елови дървета. Извършени са проучвания върху растежа и жизнеността на фиданките в опитни култури, оценена е генеративната възможност на присадките във вегетативната семенпроизводствена градина от първо стъпало, определен е фенологичният ритъм на присадките, предимно сроковете за цъфтеж от различните клонове, за да се стигне до селекцията на онези 25 елитни дървета, на които е направен ДНК анализ и други специфични генетични изследвания, с които е създадена вегетативната семенпроизводствена градина от II стъпало. Реализирана дългогодишна творческа мечта на учения, тя е единствена за Европа и

гарантира напълно генетичното подобряване на добиването на семена.

Генетика и селекция или селекция и генетика? Има ли значение, а и трябва ли да има за Дядо Коледа или за грейналите от щастие палавници, очаквали цяла година да се сбъднат техните желания под красивата елха?

Но колко пъти се украсяват коледни елхички в годината? По-важното е възобновяването на горите. Или създаването на нови високопродуктивни култури с ценна дървесина, с елитен посадъчен материал. Ето тук има значение и генетиката, и селекцията. Оценката я дават учени и специалисти. Така, както става през 1996 г., когато в България се провежда симпозиум на Международния съюз на организациите за горски проучвания (IUFRO), посветен на елата. Колелите от Европа са впечатлени от вегетативната семенпроизводствена градина край с. Солник. Освен че виждат първата от този дървесен вид на континента семеносеща градина, те са изненадани от способността за залагане на шишарки при присадките още в много ранна 4-5-годишна възраст. В научните среди възрастта, която е приета за репродуктивна при тези ели, е 15-16 години.

Доц. д-р Величко Гагов с основание се гордее с организацията и провеждането на симпозиума. Той не са-

мо издига престижа на България в областта на изследователската работа при елата, но пренася този опит и в Германия, провинция Рейнланд-Пфалц, където българският учен е поканен да създаде семе-производствена градина и клонов архив за ценния генетичен фонд на елата в тази провинция. След създаването на обектите в района на Опитната станция по селекция и семенпроизводство в гр. Трипцад г-р Валтер Едер организира и провежда следващия симпозиум на групата по лесовъдство и генетика на елите по линия на IUFRO.

Горският кантон

Възможно е още много да се разказва за обемната научна работа на доц. Гагов. Моето посещение в ДАС „Шерба“ беше за друго. Да се запозная с това, което прави днес този научен работник, защото колцина са лесовъдите, които и на тази възраст активно работят и допринасят за развитието на лесовъдската наука и практика. Повечето от тях вече са в заслужена пенсионна почивка, отдадени на спомена за своя принос в лесовъдската кариера.

Бях посрещнат от доц. Гагов в къщата му в с. Солник, наречена от него „Горски кантон“. Срегнахме се като някогашни преподавател и студент или като ръководител и служител - доц. Гагов бе главен редактор на сп. „Гора“ в периода, когато бе първи зам.-председател на Комитета по горите, но най-вече се срещнахме като приятели. С това и започна той: „За мен приятелството винаги е било и си остава основният смисъл в живота и професионалната дейност на даден човек. Когато правех първите си стъпки като научен работник и преподавател, моят научен ръководител проф. Иван Добринов ме посъветва каквото и да правя, да не спирам да го правя, но да бъда там, където имам приятели, на които да разчитам. Защото, казваше той, нашата научна работа в областта на генетиката и приложението на научните постижения в практиката е трудна и специфична, не всеки ще я разбере и ще те подкрепи. След определен анализ избрахме територията на тогавашното ГС - Старо Оряхово, където да направим първата опитна култура от ела. Нагморската височина тук беше сравнително по-малка от естествената долна граница, при която е разпространена елата у нас, но атмосферната влажност е висока и подходяща, което се потвърди от всички опити, които направих от 1971 г. насам. От значение за този избор бе и това, че тук започна работа моят състудент инж. Господин Господинов като началник-участък, след това зам.-директор и директор, с голям принос за развитието на стопанството до едно от водещите в страната. А за мен - приятел и специалист, който безрезервно ми помагаше в моя път на учен. Тогава създадохме първата опитна култура от ела, която сега е над 20 м и в която култура и днес, като пристъпя, дърветата ме обгръщат така, сякаш не те, а аз съм тяхното отроче. В такива мигове произраш смисъла на живота и това, че без приятели и съмишленици си обречен. С цялото си сърце съм благодарен на проф. Добринов, на инж. Господинов, на неговия приемник като директор на Горското стопанство инж. Иван Димитров, който подготвяше площите за нови опитни култури и ми съдействаше по всякакъв начин. А аз с една „жигулка“ докарвах фидан-

ки, клонки за калеми и семена, присаждах, сеех, засаждах. Безценна помощ ми оказваше покойният вече колега инж. Георги Панков, който беше незаменим при събирането на калеми и шишарки от короните на дърветата“.

Доц. Величко Гагов продължи да споделя повече за колегите, на които бе благодарен, отколкото да разказва за себе си. Направеното се вижда, може да се посочи, аргументира се той, но имената на хората не са изписани там. Те са в сърцата. Съвсем чистосърдечно той сподели: „Имам много приятели, може и някои да пропусна, но искам да ги спомена, защото без тяхната подкрепа аз нямаше да се реализирам пълноценно като учен. Голяма част от международния си опит дължа на г-р Валтер Едер, ръководител в горското ведомство на германската провинция Рейнланд-Пфалц. За развитието на моята дейност в България съм признателен на инж. Стамен Димитров, дългогодишен ръководител в Министерството на горите и горската промишленост, на инж. Димитър Бърдаров - гл. експерт в централното горско ведомство, на директорите на учебно-опитните горски стопанства инж. Борис Начев, инж. Илия Зиврипанов, г-р инж. Димитър Вълков, на регионални и местни ръководители от системата на горите като инж. Пейчо Върбанов, инж. Иван Рагойков, инж. Никола Перу-

Първата в Европа семепроизводствена градина от ела, създадена през 1985 г., продължава обилно да семеноси

Потомствен опит от ела със семена от 90 дървета, създадена през 1993 г. по схема от по сто фиданки от потомство

Доц. Гагов сред своята първа опитна култура от ела, създадена през 1974 година

След десетилетия селекция контейнерните фиданки за коледни елхи са от произходи с най-добри екстериорни качества

хов, инж. Георги Мавров, инж. Иван Борисов, инж. Христо Субев и много други. От по-младата генерация, на които гнес разчитам да бъдат „мостът“ между науката и практиката, са инж. Веселин Ни-

нов, инж. Йордан Рагославов, инж. Рагослав Радев, инж. Дамян Дамянов. По-младите лесовъдци и от науката, и от практиката трябва да са наясно, че помощта на колегите по места е решаваща за развитието и израстването на научните работници. А без изследвания от тяхна страна нашата лесовъдска наука и практика би обедняла по отношение на актуални изводи и препоръки“. Продължаваме разговора, обикаляйки из обектите, където е първата култура, първата генеративна семенпроизводствена градина, после следващите опитни потомствени, провиниенчни и географски култури. В края на нашата среща надникваме в разсадника за декоративни фиданки от десетки видове, минаваме край готовите вече красавици за елхи и се спираме пред най-новото - коледни елхички в контейнери. Те съвсем не са крайна спирка на дейността на доц. Гагов, а начална научна насоченост.

Инж. Борис ГОСПОДИНОВ
Снимки автора

Ветерани

Юбилейна среща

На 31 август ДПП „Беласица“ - с. Коларово, бе домакин на традиционната среща на Дружеството на лесовъдите ветерани от региона. 62 участници, сред които бивши директори и служители на горските и ловните стопанства от областта, се събраха в конференцията зала на Информационния център на Парка. Присъстваха инж. Антоанета Дивилска - зам.-директор на ЮЗДП - Благоевград, проф. д-р Иван Палигоров - председател на Съюза на лесовъдите в България, инж. Георги Янкулов - директор на РДГ - Благоевград, инж. Добриел Радев - директор на ДПП „Беласица“.

Заслужилите лесовъди, отдали труда си за благо на българската гора, бяха приветствани от инж. Страхил Иванов, дългогодишен директор на ГС - Петрич. Той разказа как преди точно 20 г. в м. Маркови кладенци група лесовъди решават да се създаде Дружество на лесовъдите ветерани от Благоевградския край. Идеята се осъществява и оттогава ветераните се събират всяка година.

Присъстващите бяха приветствани и от председателя на Съюза на лесовъдите в България проф. д-р Иван Палигоров.

Встъпителното слово и приветствие направи инж. Добриел Радев, който поясни значението на създаването на природните паркове. Инж. Маргарита Георгиева представи с кратка презентация дейността, която извършва Дирекция-

та на парка.

Отчет за дейността на Дружеството направи неговия председател инж. Минко Пъдевски. В доклада си той отбеляза заслугите на първия председател д-р инж. Ангел Тюфекчиев и на почетния председател инж. Стойчо Чимев.

По традиция на юбилярите бяха връчени грамоти и сувенирни часовници. 80 години навършват инж. Елена Чучулайна и инж. Асен Плеснев, а 70 години - Трайчо Навяков, Цветко Алексиев, инж. Иван Рачев, инж. Мария Томаниева, инж. Михаил Михайлов и инж. Костадин Попов.

Инж. Михаил МИХАЙЛОВ

Инвентаризацията и стопанисването на разновъзрастните гори - с нови измерения

На 30 юли в Учебно-опитното горско стопанство „Г. Ст. Аврамов“ - Юндола, се състоя работна среща, посветена на инвентаризацията и стопанисването на разновъзрастните гори, в която участваха експерти от Изпълнителната агенция по горите и регионалните дирекции по горите, представители на Лесотехническия университет, УОГС и на фирми, провеждащи инвентаризация и планиране в горските територии. Представени бяха презентации „Методи за таксирание на хетерогенни (разновъзрастни) насаждения“ и „Лесовъдски системи за разновъзрастно стопанисване и методи за контрол на изборната структура и определяне на размера на ползването в насаждения, определени за изборно стопанисване“. Участниците бяха запознати с възможностите на разработения от софтуерна фирма и преподаватели от катедрите „Лесоустойчивост“ и „Лесовъдство“ в ЛТУ нов модул за изчисляване на запаса на дървостойите при прилагане на различни методи за таксирание и определяне на ползването от насаждения, предвидени за изборно стопанисване.

Модулът е част от програмата FAP (*Forest analysis and planning*), която се ползва при изготвянето на горскостопанските планове.

След проведени дискусии и посещение на теренни обекти участниците във форума се обединиха около тезата, че демонстрираните методи за таксирание като алтернатива на метода на пълното клупиране и възможностите на модула на програмата FAP биха били изключително полезни в работа не само на лесоустройствените групи, но и по време на контрола и приемането на инвентаризацията от Изпълнителната агенция по горите и регионалните дирекции по горите. Беше направено предложение Експертният съвет на ИАГ да разгледа програмата и модула и да прецени внедряването им в практиката. Наложително е да бъде изменена Наредба № 18 (2015 г.) за инвентаризация и планиране в горските територии в частта ѝ за инвентаризация на насажденията, които са включени в изборния стопански клас. Предлага се освен метода на пълното клупиране да се използват и математико-статистически методи, които могат да осигурят данни за разпределението на броя на дърветата по степени на дебелина. ¶

Водещ австрийски ентомолог посети ЛЗС - Пловдив

На 31 юли ръководителят на Секцията за защита на горите към Австрийския департамент за защита на горите и водещ ентомолог д-р Гернот Хох бе на работно посещение в Лесозащитната станция - Пловдив. Участие в срещата взеха представители на научните среди - чл.-кор. Пламен Мирчев и проф. Георги Георгиев от Института за гората - БАН, доц. Маргарита Георгиева и проф. Даниела Пиларска от Института по биоразнообразие и екосистемни изследвания към Българската академия на науките. Бяха разисквани проблемите на фитосанитарното състояние на горските територии в двете страни, като основна тема бяха съществуващите насаждения от насекома и гъбни вредители и природни бедствия. Експертите установиха сходни начини на работа в загнетите гори и проблеми, произтичащи от

климатичните промени в глобален мащаб.

Д-р Хох представи разработените в Австрия виртуални мрежи за наблюдение на горските територии, чрез които се извършва детайлно проучване на цялата екосистема - в т.ч. въздух, вода, болести и вредители. С посещение на терен бяха представени разселванията, които е провела Лесозащитната станция през 1999 г. и 2016 г. на *Entomophaga maimaiga* и *Entomophaga aulica* за борба с насекомните вредители гъботворката и златозадката. Участниците в срещата обсъдиха прилага-

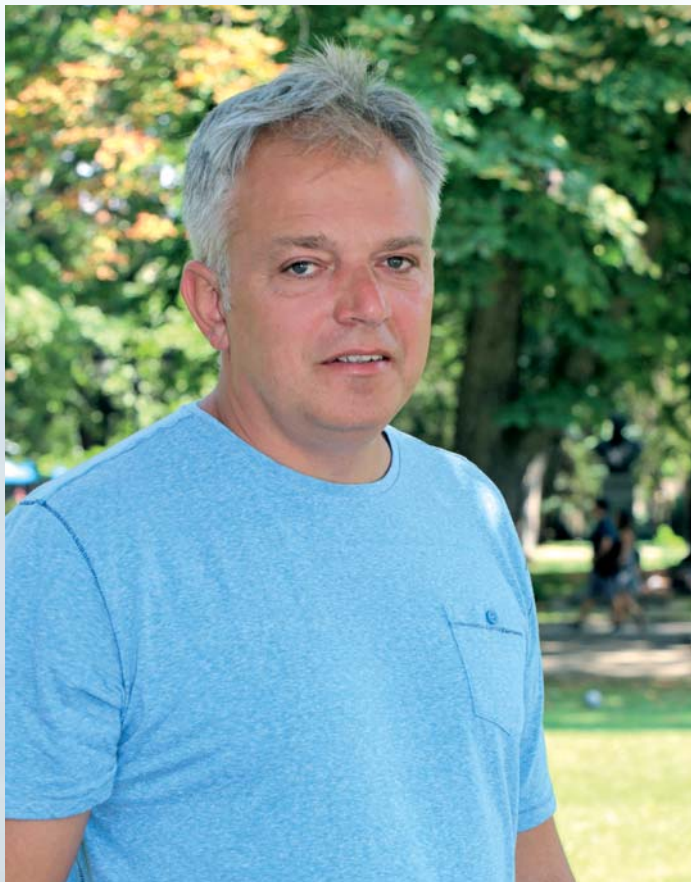
нето на програма FLEGHT на Европейския съюз и Регламент № 995/2010 във връзка с навлизането на инвазивни насекоми и гъбни видове при внос на дървесина и дървесни продукти от страни извън Европейския съюз. ¶

Европейски проект е удължен с една година

Секретариатът на програмата LIFE на Европейския съюз е удължил периода за изпълнение на проект „Опазване на ключови горски хабитати на Малкия креслив орел в България“ с една година (до 1.07.2019 г.). За този период окончателно ще завърши подпомагането при инвентаризацията на биологичното разнообразие в Югоизточна България, ще бъде приет Планът за дей-

ствие за Малкия креслив орел и ще бъде подпомогнато разработването и изпълнението на подмярка 15.1 „Планиране за горски екологични ангажименти“ от Програмата за развитие на селските райони 2014 - 2020 година. Това са част от предстоящите дейности, които екипът на проекта трябва да реализира за постигане на всички заложените резултати.

Проект „Опазване на ключови горски хабитати на Малкия креслив орел в България“ е финансиран от Програма LIFE на Европейския съюз. Изпълнението му започна на 1.07.2013 г., като продължителността му бе пет години. Водещ партньор е Изпълнителна агенция по горите, а асоцииран партньор е Българското дружество за защита на птиците. ¶

Арх. Андрея МОМЕРИН

Арх. Андрея Момерин е на 46 г., от София. Завършил е специалност „Архитектура“ във Висшия институт по архитектура и строителство. От 2007 г. започва да се занимава с екологична архитектура, а година по-късно получава международен лиценз за BREEAM оценител от Института BRE (Building Research Establishment) в Англия. Институтът е създател на първия в света метод (от 1988 г.) за оценка на устойчивостта на сградите.

Арх. Момерин е един от инициаторите за създаването на заслон „2050“ в м. Три кладенци, между х. Кумата и Черни връх в планината Витоша, който бе открит по повод честването на Деня на туризма - 26 август. Женен, с две деца.

С увеличаване на надморската височина се увеличава и моралът на хората

- Арх. Момерин, заслон „2050“ е първият проект на организацията „Bring“, чиято цел е създаването на 5 иновативни сгради. Ще ни разкажете ли повече за тази идея?

- Работата ни досега затвърди убеждението ни, че бъдещето трябва да се достига не само чрез създаване на иновации в лабораторни условия, но и чрез демонстрирането им на място, където хората могат да ги видят.

Последните няколко години със съмишленици се опитахме да осъществим идеята за иновационен парк със сгради - място, на което те да бъдат показани в умален вид, тествани и изследвани. Не успяхме да постигнем разбирателство с държавните институции и проектът премина в частно начинание. Инициаторите, които подкрепяме тази идея, си казахме, че ако успеем да направим нещо за хората високо в планината, което си е истин-

ско предизвикателство, значи можем да направим всичко. Създадохме „Bring“, за да насърчим изпълнението на иновативни демонстрационни проекти с дизайн, материали и технологии от бъдещето. Ще реализираме 5 пълноразмерни сгради от различен тип, разработени със заинтересовани страни и партньори.

- С какво се занимава екипът на гружество „Момерин“?

- Ние сме екип от няколко човека, работим с много партньори и се занимаваме с архитектура от един малко по-различен ъгъл. Работата ни е да консултираме, подпомагаме и разработваме концепции за сгради за нашите клиенти на принципа на устойчивата архитектура. В този процес е много важно да прецениш от коя страна си - на този, който създава, или на онзи, който измерва и оценява из-

граденото. От 10 г. съм се посветил на това да помагам на колегите от архитектурната гилдия в измерването по много показатели на резултатите от техния и на строителите труд. Защото ако създаваш сграда и сам я оценяваш, имаш конфликт.

- Проектът „Заслон на бъдещето“ беше ли оценен по методиката на BREEAM?

- На базата на опита си поставихме условия към проектантите, участващи в конкурса за дизайн на заслона, които дори надхвърлят изискванията на стандарта. Концепцията на тези преместваеми сгради е да причиняват минимална вреда на околната среда. Заслонът е като един луноход, кацнал в планината. Не сме изливали бетон, зидали тухли, слагали арматура, а само сме засипали основите му с останалите гранитни блокове от предишния каменен заслон, който е съществувал до 1950 година. Заслонът е високопланинска инфраструктура и е за хората - дали си бегач, катерач, скиор или просто минаваш оттам. Това е място, което може да те подслони, да ти даде почивка, на което да получиш мощ.

- Ще ни разкажете ли за реализирането на проекта и кой ще полага грижи за заслона от сега нататък?

- Искаме да използваме заслона като наша микро високопланинска база, да го посещаваме често, тестваме, изследваме и поддържаме. Предоставихме го безвъзмездно на ПП „Витоша“, но ще се грижим за него през следващите години, включително и чрез дарения, за което сме открили набирателна сметка на нашия сайт bring.bg. Моето семейство също е дарител в проекта, за което им благодаря. Заслонът е с размери 4.40/4 м и се намира на 1940 м н.в., изложен е на сериозни климатични условия - ниски температури, силни ветрове. Пред участниците в конкурса за неговия дизайн бяха поставени задължителни условия, на които да отговарят проектите им предложени, сред които възможност за зареждане на малки електронни устройства, достъп до интернет, съхранение на електроенергия, достъп до материали за първа медицинска помощ, достъп до важна туристическа информация, наличие на сигнализация при мъгла. След първия етап на оценка, поверен на компетентно жури, от представените 17 проекта до финала достигнаха 5. Беше дадена възможност на основните ползватели на заслона - туристите, да участват в избора на победителя. Проектът, който спечели конкурса, е дело на петима архитекти, като водещите сред тях са арх. Виолетка Славова и арх. Мария Стайнова. Проектът им е вдъхновен от самолетната индустрия - материалите са леки, но същевременно много устойчиви на екстремни фактори. В етапа на техническата ре-

Арх. Момерин с директора на ДПП „Витоша“ ланд. арх. Снежана Петрова (вдясно), арх. Виолетка Славова и арх. Мария Стайнова (вляво) на откриването на заслона

ализация на заслона, който ние поехме сами, преценихме, че обледеняването през зимата не позволява да реализираме първоначалната идея на проектантите енергия да бъде произвеждана и чрез улавящи вятъра турбини. Дори в нормални за зимата температури в планината Витоша може да се види 50-60 см лед, който стои хоризонтално на стълбовете за маркировка. Няма съоръжение, създадено на този принцип, което да издържи и да произвежда енергия. Захранването е само от слънчеви колектори, монтирани на покрива от южната страна.

- Как предвиждате да бъде защитен заслонът от злонамерени действия?

- Един мой приятел ми каза преди време, че с увеличаване на надморската височина, се увеличава и моралът на хората. Заслонът не се заключва, но ще бъде наблюдаван постоянно. Вградените технологии в заслона ще ни позволят видео връзка с човека, който е в беда, докато от Планинско-спасителната служба му помогнат. Ще има и множество информационни табели, които да предупреждават вандалите, че ще им бъде потърсена отговорност. Но най-вече искаме да населим мястото със събития, да работим с деца, да накараме всички да почувстват заслона като техен. Ученици от четвърти и осми клас вече участваха в самото задание на конкурса за заслона. С представители на ПП „Витоша“ опитахме първо тях какво да поръчаме на проектантите.

- Какъв е следващият проект на „Bring“?

- Вече работим по „Класната стая на бъдещето“. Имаме предварително избрана локация - договорена със съответното училище, и партньори, които са заяви интерес.

- И традиционния за списанието въпрос: Какво е за Вас природата?

- Приятел.

С госта разговаря ЖЕНЯ СТОИЛОВА

Снимки ЙОРДАН ДАМЯНОВ,

д-р НИКОЛА ДОЙКИН, гл. експерт ДПП „Витоша“

ДПП „Рилски манастир“ на 18 години

На 20 юни в Посетителския център в м. Кирилова поляна бе отбелязана 18-та годишнина на ДПП „Рилски манастир“. Гости на тържеството бяха представители на Югозападното държавно предприятие - Благоевград, ДГС „Рилски манастир“ - гр. Рила, РДГ - Кюстендил, Басейновата дирекция „Западнобеломорски район“ - Благоевград, ДПП „Витоша“. Домакините получиха поздравителни адреси и пожелания от присъстващите гости, а децата от вокалната група към читалище „Христо Ботев“ в гр. Рила, поздравиха всички с фолклорни изпълнения. Представени бяха постиженията на Дирекцията на парка и бъдещите задачи. Гостите разгледаха фотоизложбата на един от предишните директори на парка инж. Михаил Михайлов и се включиха в засаждане на лечебни растения в двора на Посетителския център. **Т**

IN MEMORIAM

На 2 август почина инж. Иван Николов Искров.

Роден е на 13.02.1953 г. в Бургас. През 1979 г. се дипломира във Висшия лесотехнически институт.

Започва работа като плановик в Горскостопанския комбинат - Бургас, където последователно е началник на планов отдел, главен специалист по планиране, експерт и главен експерт.

През 1991 г. Горскостопанският комбинат се преобразува в Държавната горска фирма „Ропотамо“, която инж.

Искров оглавява. През 1993 г. е назначен за управител на „Дъбрава“ ЕООД - Бургас, където работи до 1999 година.

През 1999 г. напуска системата на горите и започва работа като мениджър „Доставка на дървесина“ в „Кроношпан - България“ ЕООД - Бургас, където работи до пенсионирането си през 2018 година.

Инж. Искров никога не прекъсва връзката си с горското ведомство. Като представител на Асоциацията на българските преработватели на дървесина участва в качеството си на експерт в разработката на програми, нормативни документи, обществени обсъждания и други, свързани с развитието на горския сектор.

Поклон пред светлата му памет!

ТЪРСИТЕ НОВ БАНЦИГ?

Получете отстъпка – КУПЕТЕ СЕГА!

WOOD-MIZER ОБЯВЯВА ЕСЕННА ПРОМОЦИЯ НА ПОПУЛЯРНИТЕ МОДЕЛИ БАНЦИЗИ LT10, LT15, LT20, LT40 И LT70. АКО ПОРЪЧАТЕ ВАШИЯ НОВ БАНЦИГ СЕГА – МОБИЛЕН ИЛИ СТАЦИОНАРЕН, С ХИДРАВЛИКА ИЛИ БЕЗ- ПОЛУЧАВАТЕ 10% ОТСТЪПКА ЗА МАШИНАТА И 5% ЗА ВСЯКО УСТРОЙСТВО, АКСЕСОАР И ДОПЪЛНИТЕЛНО ОБОРУДВАНЕ КЪМ НЕЯ.

ОТСТЪПКА 10%

Промоцията е валидна до 30 ноември 2018 г.

Екотехпродукт ООД
София 1186, ул. „Стар Лозенски път“ № 38
office@ecotechproduct.com

тел./факс: 02/979 17 10
тел.: 02/462 70 35
тел.: 089 913 31 10

www.wood-mizer.bg

Wood-Mizer
from forest to final form

МЕГАТРОН

JOHN DEERE
FORESTRY

Мегатрон ЕАД е основана през 1998 г. и е официален представител в България на водещи световни производители – John Deere, KUHN, Doosan, Bobcat, Krpan, Konrad и други. През изминалите 20 г. компанията се утвърди като безспорен лидер в продажбата, поддръжката и сервизното обслужване на висококачествена земеделска, строителна, горска, голф и градинска техника и спечели доверието на много нови клиенти.

Мегатрон разполага с десет търговско-сервизни бази и магазини в София, Плевен, Русе, Добрич, Търговище, Силистра, Пловдив, Стара Загора, Ямбол и Монтана. През 2018 г. предстои откриването на единадесетото представителство на компанията в близост до Бургас.

Известни с осигуряването на качество и надеждност, харвестърите на John Deere предлагат идеална комбинация от мощност, стабилност и интелигентност, необходима за работа в тежки условия. От бързия 1070G до ненадминатия по производителност 1470G John Deere предлага харвестър, който да отговаря на вашите нужди. Няколко различни опции на режещата глава и дължината на стрелата правят възможно машината да се промени така, че да се пригоди към няколко различни типа дърводобив.

Транспортърите John Deere, серия G, отправят предизвикателство към границите на производителността чрез високотехнологична работна среда с нива на комфорт и видимост, непредлагани досега в горската техника. Товароподемността им варира от 9 до 19 тона: 910G, 1010G, 1110G, 1210G, 1510G, 1910G. Предлагат се във версии с 6 или 8 двигателни колела. Транспортърите John Deere имат различни дължини на стрелата и разнообразие от опции за организиране на товарното пространство.

Krpan е водещ европейски производител на лебедки и цепачни машини. Клиентите на марката могат да разчитат на качествени продукти на достъпни цени и отличен сервиз по време на експлоатацията, осигурени от Мегатрон.

Мобилните въжени линии Mounti 4000 комбинират работата на късометражната въжена линия на стръмен терен, съчетана с високопроизводителната работа на харвестовата режеща глава WOODY, разположени на мобилна платформа – триосен камион или двuosно ремарке KMS 4000. Бързата инсталация на линията и дистанционният контрол осигуряват висока производителност. Дължината на линията е 650 метра, като може да работи и в двете посоки на склона.

МЕГАТРОН ЕАД

1138 София,
ул. Самоковско шосе 2А
тел.: 02/ 975 15 55
моб.: 0882 26 72 33
Национален телефон *5566
construction@megatron.bg

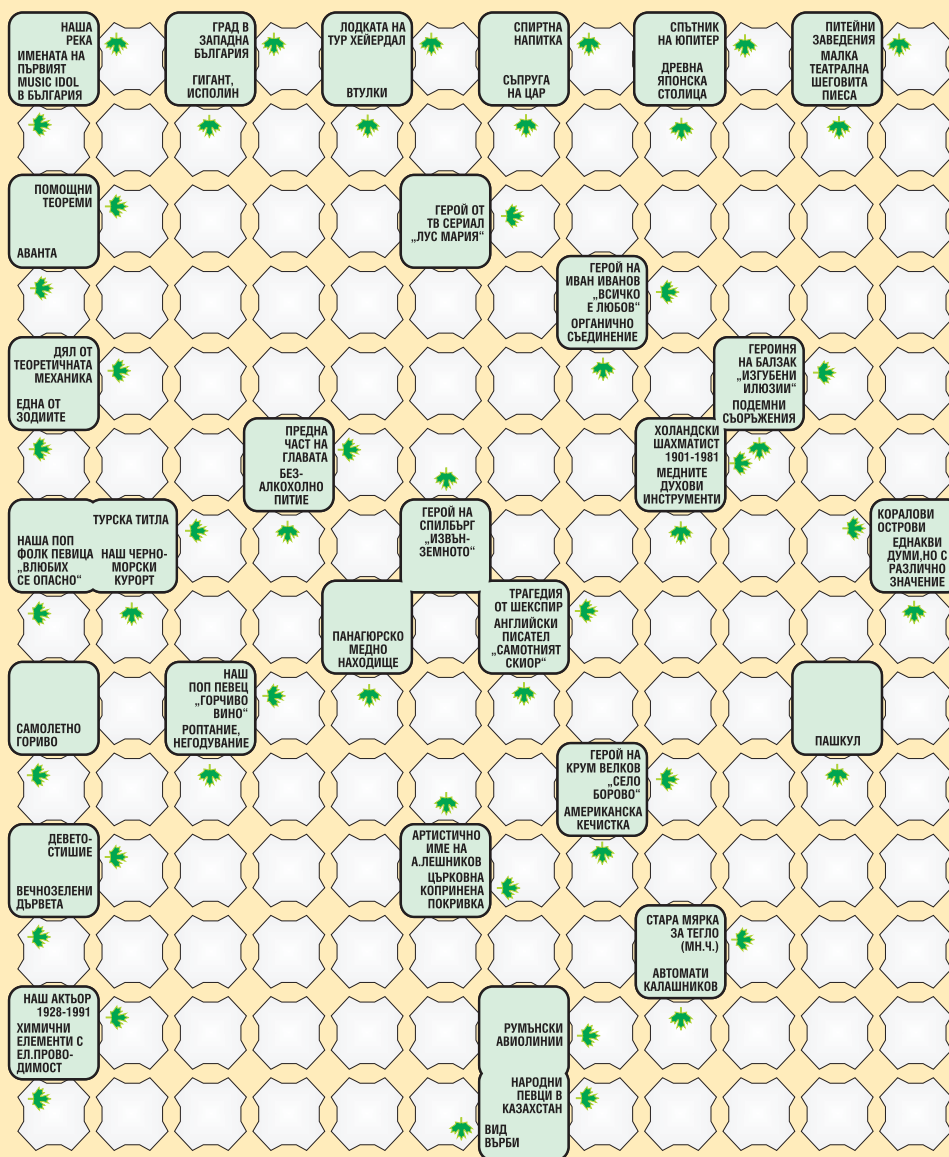
Продуктов мениджър
"Горска техника"
Антон Димитров
a.dimitrov@megatron.bg
+359 884 17 44 19

Продажбени и сервизни центрове в страната:

Плевен: 0884 11 46 24
Монтана: 0884 11 46 24
Русе: 0882 06 33 36
В. Търново: 0882 66 36 00

Добрич: 0889 90 36 69
Варна: 0889 90 36 69
Бургас: 0889 90 16 90
Ямбол: 0889 90 16 90

Ст. Загора: 0889 90 43 02
Пловдив: 0882 26 72 33
Благоевград: 0882 26 72 33
Смолян: 0882 26 72 33

РЕЧНИК: ЕВЕ, ИНИС, ЛИТА, ТАРОМ.

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 6/7/2018:

ВОДОРАВНО: Санбернар, Ларк, Ака, Керосин, Бик, Нове, Кит, Масив, Амин, Ти, АК, Атака, Лико, ОМО, Маса, Емир, Ра-ра, Ана, Аквamarin.

ОТВЕСНО: Малеби, Кларк, Нарита, Исав, Оброк, Макара, Екс, Мито, Ам, Ир, Инана, Нанос, Комар, Пак, Витамини, „Ралеви“, Оран.

Саморасляци

Влиза при стария горски бай Нено Балканджията разлютуена съпругата на колежата му Пешо. - Виж какво намерих в джоба на твоят приятел! - и хвърля на бюрото дамски бикини.

Бай Нено ги взема, но къде да ги сложи, че идва оперативка - и той в джоба. Прибира се вечерта, забравил за случката. Неновица почиства самото му и... изважда бикините.

- Ах, какъв си шегаджия. Аз тези бикини втори ден ги търся.

- Защо те наказаха, бе горски? - питат в кръчмата бай Нено, служител в регионалното.

- Защо? Шефът каза да направя презентация за охраната, но да я започна с някаква шега.

- И ти?

- На първия слайт показах фиша от заплатата.

- Скъпа, вчера ни бе сватбата, а ти вече започна да ми се караш - негодува младият Нено.

- Така е, но аз чаках този ден цели пет години - нарира го Неновица. - Но все пак съм загрижена за теб. Помниш ли, когато ти бе лошо и ти направих супа. - Помня, че първо ми направи супа, а след това ми стана лошо...

- Тази година обсъждахме лятната почивка със жена ми - споделя Пешо на компанията в кръчмата. - Аз исках на планина, тя на море.

- И какво стана?

- Отидохме на море, но тя ми позволи да си взема туристическите обуца.

Неновица ядосана към бай Нено: - Къде са ти парите!

- Изхарчих ги по една мадама - оправдава се старият горски.

- Лъжеш! Пак си търкал билетчетата.

Тук винаги ще има църква

Пристъпвайки хладното преддверие на Катедралната църква „Успение Богородично“ в Пазарджик, сякаш се връщам в началото на XIX век, когато на днешното си място тя е построена за пети път.

Този храм във вътрешността на османската империя, на площ от 1140 м², облицован с камък и с внушителната за онова време 14.5 м височина, се превърнал в предпочитан молитвен дом за християнското население. Стените му не успявали да приютят тълпите от вярващи, пристигали от близо и далеч. Хората коленичили в двора, смълчано слушали литургиите от улицата.

Изследвана от историци, изкуствоведи и архитекти, днес Катедралната църква „Успение Богородично“ е призната освен за най-големия запазен възрожденски храм в страната, но и за един от най-хубавите. Обявена е и за архитектурно-строителен и художествен паметник на културата с национално значение.

Известна най-много с дървения си иконостас, църквата удивлява всеки, приближил се в близост. Отнел на създателите си години, в своята цялост той се явява като едно от най-високите художествени постижения в изкуството на Българското възрождане. Иконите изпъкват с наситените си цветове във великолепно рамка от резбовано орехово дърво, в която очите откриват друг художествен свят. Многобройните разгърнати сцени от Стария и Новия завет пазят богатството на библейските легенди. Наред със сръчно издяланите цветя и животни се вижда, че майсторите от Дебърската художествена школа са имали дарбата да се справят и с човешките фигури като добри скулптори. Тази крехка красота, родена от умелата ръка на резбаря, събужда у човека чувство, което не изпитва всеки ден - тихата радост, че е опазена и съхранена.

Историята на разрушаваната отново и отново черква е историята и на нашия народ. В тази християнска обител българинът е опазил ценните си икони и книги - много от тях по-стари от самия храм. Заобиколен от своите светци, помогнали му да устои на трудностите през вековете, той е запазил своето национално съзнание. А това, в което не са спирани да вярват нашите предци през всичките тези години е, че на това място винаги ще има църква.

Женя СТОИЛОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

ВЗИСКАТЕЛНИ УСЛОВИЯ

НАДЕЖДЕН ПАРТНЬОР

Нашата разработка никога не спира, както и сътрудничеството ни с професионални горски работници, които използват нашите машини. Така създаваме триони, които Ви помагат да работите по-дълго, произвеждат по-малко вибрации за по-малко умора и са оборудвани с функции, предоставящи високи нива на сигурност. Всеки модел Ви дава мощността, производителността и отличния дизайн, който очаквате от Husqvarna.

HUSQVARNA 236-14"

Осигурява ниска консумация на гориво и по-малко вредни емисии, както и увеличава мощността, благодарение на X-TORQ®. Притежава система за центробежно пречистване на въздуха Air Injection™. Функцията Low Vib абсорбира вибрациите. Комбинираният старт/стоп ключ увеличава ергономичността. Улеснено стартиране от подкачващата горивна помпа.

 Husqvarna®

АГРОЛАНД-БЪЛГАРИЯ АД, София 1700, ул. „8-ми декември“ 13, тел.: 024 666 910
e-mail: info@agroland.eu
www.husqvarna.bg